

PSYC4500 – Oppgaver med forelesningsnotater

Olav Vassend

2017

Historikk og perspektiver

1. Forklar sentrale momenter i ulike definisjoner av personlighet.

Definisjon I: Sosio-kulturelt perspektiv

- 'Personality psychology is the *scientific study of the whole person*' (McAdams, 2009).
- 'What do we know when we know a person?'
 - Individuelle livshistorier, mening, identitet
 - Helhetsforståelse, kultur, historie
 - Humanistisk og personologisk tradisjon

Definisjon II: Psykobiologisk perspektiv

- 'Traits are *endogenous Basic Tendencies* that give rise to consistent patterns of thoughts, feelings, and actions' (Costa & McCrae, 2006).
- *The science of personality*
 - Individuelle forskjeller, klassifikasjon
 - Årsaksfaktorer, mekanismer
 - Naturalistisk tradisjon

Definisjon III: Integrerende-harmoniserende perspektiv

"Personality is:
the set of psychological *traits*
and *mechanisms*
within the individual
that are *organized* and relatively *enduring*
and that *influence* his or her
interactions with, and *adaptations* to,
the *environment* –
(intrapsychic, physical, and social)

(Larsen & Buss, 2010)

Teorier/perspektiver (1)

- Generelle teorier om mennesket
- Teoretiske rammeverk
- Kunnskapsdomener

Når vises personligheten?

- I situasjoner som utløser *relevante individuelle forskjeller*;
- dvs. individuelle forskjeller som reflekterer motiverte preferanser og tilbøyeligheter
- dvs. måter å oppfatte og mestre verden på
 - "Ways of seeing"
 - "Ways of coping"

(Higgins & Schooler, 2008)

Stabilitet og konsistens i personlighet

Vises ikke primært i observerbar atferd, men i underliggende tendenser ('reflekser'), motiver, planer og strategier som genererer og styrer atferd

Personlighet som karaktertrekk

- Gjennomgripende, utslagsgivende, "dype"
- Basis i grunner/begrunnelser
- Moralske aspekter
- Ideal, prinsipp
- Selvrefleksjon og identifisering
- Karaktersvakhet

Goldie, P. (2004). *On personality*

Historikk og perspektiver

2. Redegjør for person-situasjon-debatten slik den ble oppsummert av Kenrick og Funder på slutten av 1980-tallet. Hvor står denne debatten nå, og hvilke spørsmål kan sies å være av særlig betydning i dagens forskning?

Table 1
Hierarchy of Hypotheses From the Person-Situation Controversy. Arranged From Most to Least Pessimistic

Critical assumptions	Hypotheses
Solipsism over consensus	1. Personality is in the eye of the beholder.
Consensus without discrimination	2. Agreement between raters is an artifact of the semantic structure of the language used to describe personality.
	3. Agreement is an artifact of base-rate accuracy (rater's tendency to make similar guesses about what people in general are like).
Discriminative consensus without behavioral referents	4. Differential agreement is an artifact of the shared use of mixed stereotypes.
	5. Observers are in cahoots with one another; that is, their agreement results from discussion rather than accurate observation.
Differential agreement about behavior without internal traits	6. Raters see targets only within a limited range of settings and mistake situational effects for traits.
	7. Compared with situational pressures, cross-situational consistencies in behavior are too weak to be important.

Kenrick, D. T., & Funder, D. C. (1988). Profiting from controversy: Lessons from the person-situation debate. *American Psychologist*, 43(1), 23-34. doi:10.1037/0003-066X.43.1.23

© 1988 American Psychological Association

4 PsycARTICLES

Person-situasjon-debatten

For sterk vektlegging av mikrosituasjoner?

Item	1. gang	2. gang	Korr.
1. Is expressive in face, voice or gestures	5.11	5.42*	0.63*
2. Behaves in a fearful and timid manner	3.98	3.64*	0.65*
3. Appears to be relaxed and comfortable	5.56	6.13*	0.48*
4. Shows lack of interest in the interaction	3.98	3.55*	0.54*

S

P

(Funder, 2006)

Persons, situations, and behaviors: Consistency and variability of different behaviors in four interpersonal situations.
[Leikas, Sointu, Lönnqvist, Jan-Erik, Verkasalo, Markku](#)
Journal of Personality and Social Psychology, Vol 103(6), Dec 2012, 1007-1022.

"In essence, although situations and people's perceptions of situations do certainly affect their behavioral reactions ([Mischel, 2008](#)), the available empirical evidence strongly supports the existence of behavioral tendencies that are stable from one situation to another."

"For instance, although participants talked much less with the dominant actor than with other actors, individual differences in talking were quite consistent across situations."

"...consistency can be found for micro-level behaviors, not only for molar behaviors."

"In sum, people appear to hold their relative positions quite firmly when it comes to behaviors described in terms of their psychological meaning (e.g., enjoyment, likable behavior, extraverted vs. introverted behavior). Our results support the contention of [Sherman et al. \(2009\)](#): molar behaviors are more consistent and more directly relevant to personality and social psychology research than micro-level behaviors."

Betydningen av situasjonsfaktorer

- Hva er en adekvat kontekstualisering av personlighet?
- Betydningen av:
 - Aggregeringsprinsippet
 - Genotype-miljø-interaksjon og korrelasjon
 - Delt (felles) og individspesifikt miljø
 - Tilknøyning
 - Sosiale roller (Roberts, 2007)
 - Personlighetsendring i voksen alder
 - Kulturpsykologiske faktorer

Trekk

3. Beskriv de fem grunndimensjonene i femfaktormodellen (FFM), og gi eksempler på hva modellen kan predikere.

Nevrotisisme (N)

- Høy N-skåre:
 - Assosiert med tendens til å oppleve negative følelser som frykt, tristhet, sinne, skyld og skam
 - Tilbøyelighet til å ha irrasjonelle oppfatninger og dårligere evne til å kontrollere impulser og stress
- Lav N-skåre:
 - Emosjonell stabilitet; avslappet, rolig, stabil

Korrelater til N

- Ensomhet
- Stress og hjemlengsel hos studenter
- Helse og livskvalitet
- Samlivsproblemer og skilsmisse
- Problemer i (generell) sosial interaksjon
- Jobbtillfredsstillelse
- *Psykiske lidelser/personlighetsforstyrrelser*

Ekstrovertsjon

- Personer med høy E-skåre (ekstroverte):
 - Sosiale, pratsomme, optimistiske, glade
- Personer med lav E-skåre (introverte):
 - Reserverte, tilbaketrukkne, alvorlige, oppgaveorienterte

Korrelater til E

- Sosial interaksjon, sosial status
- Impulsivitet, stimulussøking
- Arbeid og karriere
- Helse og livskvalitet
- *Psykiske lidelser/personlighetsforstyrrelser*

Åpenhet (O)

- Personer med høy O-skåre: Fantasifulle, intellektuelt nysgjerrige, kreative, utradisjonelle, bredt interessefelt
- Personer med lav O-skåre: Konvensjonelle, jordnære, liten interesse for det analytiske og estetiske

Korrelater til O

- Mer utbroderte og komplekse svar på "åpne" tester (f.eks. sentence-completion)
- Lav (men signifikant) korrelasjon med intelligens
- Jobb- og karriereskifte
- Sammenheng med 'Absorption', som igjen er knyttet til estetisk sensitivitet, uvanlige assosiasjoner og forestillinger mv. (også mer bisarre)
- *Psykiske lidelser/personlighetsforstyrrelser?*

Medmenneskelighet (A)

- Høy A-skåre: Vennlig, åpen, tillitsfull, hjelpsom
- Lav A-skåre: skeptisk, egosentrisk, kynisk

Korrelater til A

- Interpersonlig sensitivitet, vennskap
- Tilknytning (secure attachment style)
- Longitudinelle studier: A, C og E påvirker sosiale relasjoner (antall forhold, kvalitet), men ikke omvendt
- Lav A: Interpersonlig konflikt og aggresjon
- Høy A: Makt- og statustap (?)
- *Psykiske lidelser/personlighetsforstyrrelser*

Planmessighet (C) (samvittighetsfullhet)

- Høy C-skåre: Selvdisiplinert, pålitelig, pliktoppfyllende, nidkjær, ambisiøs
- Lav C-skåre: Lite målrettet og selvdisiplinert, likeglad, uryddig

Korrelater til C

- Arbeid og karriere
- Skole- og studieprestasjoner
- Helserelatert atferd, levealder
- Impulskontroll
- *Psykiske lidelser/personlighetsforstyrrelser*

Trekk

4. Beskriv og diskuter Costa og McCraes femfaktorteori (FFT) for personlighet.

Femfaktor-modellen (FFM) (1)

- FFM bygger på resultater fra den leksikalske tradisjon
- Benytter personlighetsbeskrivende setninger
- FFM er utviklet til en personlighetsteori (FFT)

FFM (2)

Utgangspunkt ('intuisjoner'):

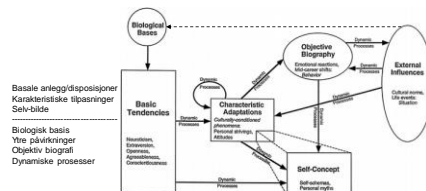
- "Traits are **endogenous basic tendencies** that give rise to consistent patterns of thoughts, feelings, and actions" (Costa & McCrae, 2006)
- "Personality traits, like temperaments ... follow **intrinsic paths of development** essentially independent of environmental influences" (McCrae et al., 2000).
- "Specific behaviors, transient moods, and biographical details tell us about the individual-in-context but may not permit generalizable insights. From the perspective of trait theory, **these two levels appear to yield truisms and trivia**" (Costa & McCrae, 2008).

FFM (3)

Premisser:

- Personlighet kan studeres vitenskapelig
- Mennesker er som regel i stand til å observere og forstå seg selv
- Mennesker er forskjellige fra hverandre på psykologisk viktige måter
- Menneskelig handling, tilpasning og utvikling bør forstås i lys av kunnskap om personlighets-karakteristika (internalitet, kausalitet)

FFT (McCrae & Costa, 2008)

FFM (5)

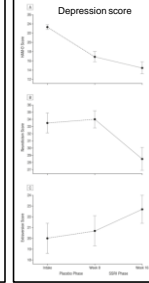
Personlighet som endogen disposisjon - belegg:

- Atferdsgenetiske studier
- Studier av foreldrepåvirkning og personlighet
- Komparative studier
- Kryss-kulturelle studier
- Studier av farmakologiske (o.a. biologiske) effekter
- Nevropsykologiske studier (hukommelse og personlighet)

Personality Change During Depression Treatment: A Placebo-Controlled Trial

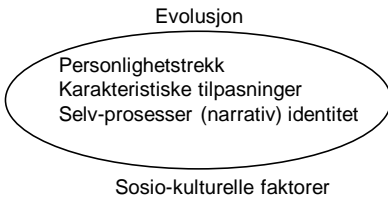
Tony Z. Tang, PhD; Robert J. DeRubeis, PhD; Steven D. Hollon, PhD; Jay Amsterdam, MD; Richard Shelton, MD; Benjamin Schalet, MA. Arch Gen Psychiatry. 2009;66(12):1322-1330.

ABSTRACT
Context: High neuroticism is a personality risk factor that reflects much of the general vulnerability to major depressive disorder (MDD), and its reduction may increase risk as well. Both have been linked to the serotonin system.
Objective: To test whether patients with MDD taking a selective serotonin reuptake inhibitor (SSRI) report greater changes in neuroticism and extraversion than patients receiving placebo and to determine the dose-effect hypothesis that self-reported personality change during SSRI treatment is mostly a change of depression-related measurement bias.
Design: A placebo-controlled trial.
Setting: Neuroticism.
Patients: Adult patients with moderate to severe MDD randomized to receive paroxetine (n = 120), placebo (n = 60), or cognitive therapy (n = 60).
Outcome Measures: NEO Five-Factor Inventory and Hamilton Rating Scale for Depression.
Results: Patients who took paroxetine reported greater personality change than placebo patients, even after controlling for depression improvement (neuroticism, P < .01; extraversion, P = .002). The advantage of paroxetine over placebo in antidepressant efficacy was no longer significant after controlling for changes in neuroticism (P = .46) or extraversion (P = .14). Patients taking paroxetine reported 2.6 times as much change in neuroticism and 1.5 times as much change in extraversion as placebo patients matched for depression improvement. Although placebo patients exhibited minimal depression improvement (Hamilton Rating Scale for Depression score, -1.2 SD, P < .001), they reported little change in neuroticism (-1.9 SD, P = .08) or extraversion (0.9 SD, P = .50). Cognitive therapy produced greater personality change than placebo (P < .01), but its advantage on neuroticism was no longer significant after controlling for depression (P = .14). Neuroticism reduction during treatment predicted lower relapse rates among paroxetine responders (P < .002) but not among cognitive therapy responders (P = .88).
Conclusions: Paroxetine appears to have a specific pharmacological effect on personality that is distinct from its effect on depression. If replicated, this pattern would discount the bias effect hypothesis and indicate the notion that SSRI effects on personality go beyond and perhaps contribute to their antidepressant effects.

Courses of depression, neuroticism and extraversion for patients taking placebo who opted for subsequent selective serotonin reuptake inhibitor (SSRI) treatment after week 8. Thirty-one patients took placebo from intake to week 8 and then opted for SSRI treatment from week 8 to week 16.

McAdams' rammeverk

Konklusjoner (2)

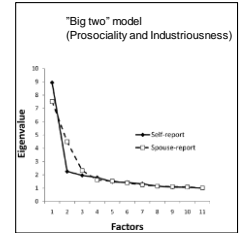
- Kombinert *etic-emic*-design gir ofte tilleggskjennetegn, tolket som:
- (1) Selvstendige faktorer ut over FFM, eller
- (2) Kulturelle varianter av E og A (men også N og C)
 - Eksempler:
 - Kinesisk Interpersonlig faktor
 - Ærlighet-ydmykhet (Honesty-Humility)

Konklusjoner (3)

- Oversettelsesfeil og –draininger kan gi et noe ulikt innhold i domener og fasetter over kulturer (særlig relevant for O)
- Vanskelig å skille semantisk innhold og referanser til atferd i items og skalaer
- Noen leksikalske (emic) studier i ikke-vestlige kulturer har resultert i personlighetssystemer med et innhold svært forskjellig fra FFM

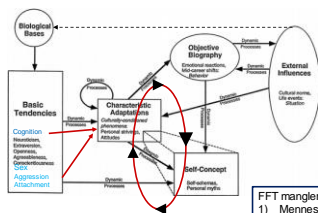
Personlighetsstruktur i arkaiske småskalafunn

Abstract
 The five-factor model (FFM) of personality variation has been replicated across a range of human societies, suggesting the FFM is a human universal. However, most studies of the FFM have been restricted to literate, urban populations, which are uncharacteristic of the majority of human evolutionary history. We present the first test of the FFM in a largely illiterate, indigenous society, Tsimane forager-horticulturalist men and women of Bolivia (n = 632) completed a translation of the 44-item Big Five Inventory (BFI; Johnstone & Johnstone, 1993), a widely used metric of the FFM. We failed to find robust support for the FFM, based on tests of (a) internal consistency of items expected to aggregate into the Big Five factors, (b) response stability of the Big Five, (c) external validity of the Big Five with respect to observed behavior, (d) factor structure according to exploratory and confirmatory factor analysis, and (e) similarity with a U.S. target structure based on Psychomatrix rotation analysis. Replication of the FFM was not improved in a separate sample of Tsimane adults (n = 438), who evaluated their spouses on the Big Five Inventory. Removal of reverse-scored items that may have elicited response biases produced factors suggestive of Extraversion, Agreeableness, and Conscientiousness, but fit to the FFM remained poor. Response shifts may occur with exposure to education, but we found no better fit to the FFM among Tsimane who speak Spanish or have attended school. We argue that Tsimane personality variation displays 2 principal factors that may reflect socioecological characteristics common to small-scale societies. We offer evolutionary perspectives on why the structure of personality variation may not be invariant across human societies.

Michael Gurven, Christopher von Rueden, Maxim Massenkoff, Hillard Kaplan, Marino Lero Vie (2013). How Universal Is the Big Five? Testing the

FFT og psykoanalyse: En umulighet?

FFT mangler teori om:
 1) Menneskenatur
 2) Dynamikk/prosess
 3) Symbolske uttrykk
 4) Ubevisste/implisitte prosesser
 5) Subjektperspektivet
 6) Normative personlighetsaspekter
 7) Trekk som fenotyper

Trekk

5. Forklar hvordan evolusjonsteori kan bidra til å forklare individuell variasjon i personlighetsegenskaper i populasjonen.

Grunnleggende begreper

- Tilpasning (fenotypisk trekk)
- Naturlig utvalg
- Seksuell seleksjon
- Inklusiv fitness (inkludert egnethet)
- Proksimat og ultimat forklaring

Tilpasninger

- Vi bærer med oss evolverte tilpasninger ('overlevelsesmekanismer'), de samme (?) som førte til at våre forfedre lyktes (tilpasning, overlevelse, reproduksjon)
- Kjennetegn:
 - Spesialdesign (pålitelighet, effektivitet, presisjon)
 - Mangfold
 - Domenespesifisitet
 - Multiple responskanaler

Proksimat og ultimat forklaring

Tinbergens 4 spørsmål:

• Årsaker, mekanismer	} Proksimat
• Utvikling (ontogeni)	
• Overlevelsesverdi, ev. funksjon	} Ultimat
• Evolusjonær historie (fylogeni)	

I følge Buss (2008) bør en personlighetsteori vektlegge:

- '...a species-typical human nature'
- '...differential reproductive succes'
- '...sexual motivation'
- '...individual differences'

(Buss, 2008; Handbook)

Evolusjon og individuelle forskjeller (1)

- Tidlig erfaringskalibrering
- Vedvarende situasjonsfremkalling
- Strategisk spesialisering
- Adaptiv selv-vurdering av egne kvaliteter

Evolusjon og individuelle forskjeller (2)

- Temporal og spatial variasjon i seleksjonstrykk
- Frekvensavhengig seleksjon
- Mutasjon-seleksjonsbalanse
- Forskjellsdetektorer

Stabilitet og forandring

6. Definer følgende begreper: (1) Strukturell kontinuitet, (2) rang-orden-kontinuitet i populasjonen og (3) absolutt kontinuitet i populasjonen. Hva vet vi om rang-orden-kontinuitet og absolutt kontinuitet i personlighetstrekk i voksenbefolkningen?

Personlighetskontinuitet og -forandring

	Relativ	Absolutt
Populasjon	Rang-orden-kontinuitet	Endring/konstans i gjennomsnitt
Individ	Ipsativ kontinuitet	Ind. forskjeller i forandring

Strukturell kontinuitet

(Roberts et al., 2008)

Personlighet i voksenalder (1)

FFM-baserte studier av rang-orden-kontinuitet

- Stabilitetskoeffisienter i området .70-.90 et konsistent funn
- Personlighetsforstyrrelser er også ganske stabile, men i mindre grad enn basale normalpersonlighetstrekk
- Høy grad av stabilitet over lange tidsspenn (opp til 30 år)
- Ingen observerte kohort-endringer de siste 60 år

Personlighet i voksenalder (2)

Rang-orden-kontinuitet: Konklusjoner

- Jevnt økende kontinuitet over størstedelen av livsløpet: *Prinsippet om kumulativ kontinuitet*
- Temperamentsstrekk i barnealder relatert til personlighet i voksenalder (korrelasjoner mellom .1 og .3).
- Barn med ekstreme trekk-scorer eller som beskrives som 'vanskelige', har en tendens til å få problemer også som voksne
- Svak/moderat grad av kontinuitet over svært lange tidsspenn (40-50 år)?

Personlighet i voksenalder (8)

Absolutt kontinuitet: Konklusjoner

- Barn/ungdom: Store og til dels særpregede endringer i trekk-nivåer (gjennomsnitt)
- Voksne: Små/moderate, men konsistente endringer over livsløpet (N↓, E↓, A↑, C↑↓, O↓)
- N↓, A↑, C↑: *Modenhetsprinsippet*
- Tydelige kjønnsforskjeller i trekk-nivåer over livsløpet, men ganske like utviklingslinjer

Faktorer som har liten/ingen sammenheng med stabilitet

- Psykologiske karakteristika (Åpenhet, Planmessighet mv.)
- Livshendelser (NB! viktige unntak)
- Helsetilstand
 - Merk: sykdommer som Alzheimers og klinisk depresjon kan føre til store personlighetsendringer
- Subjektiv endringsopplevelse

Kan personlighet endres ?

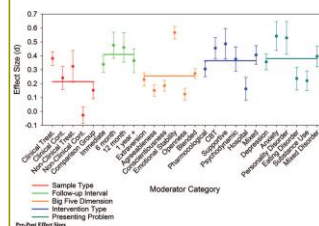
- Mulig effekt av visse typer livshendelser (men mye/det meste forblir uendret)
- Erfaringer i roller og relasjoner av en viss varighet er assosiert med "langsomme" og vedvarende personlighetsendringer (særlig N, A og C)
- Personlighetsendringer etter psykoterapi og farmakoterapi (og andre typer intervensjoner) er dokumentert

A Systematic Review of Personality Trait Change Through Intervention

Roberts, Brent W.; Luo, Jing; Briley, Daniel A.; Chow, Philip I.; Su, Rong; Hill, Patrick L. (2017)
Psychological Bulletin, Jan 05

Abstract
The current meta-analysis investigated the extent to which personality traits changed as a result of intervention, with the primary focus on clinical interventions. We identified 207 studies that had tracked changes in measures of personality traits during interventions, including true experiments and prepost change designs. Interventions were associated with marked changes in personality trait measures over an average time of 24 weeks (e.g., $d = .37$). Additional analyses showed that the increases replicated across experimental and nonexperimental designs, for nonclinical interventions, and persisted in longitudinal follow-ups of samples beyond the course of intervention. Emotional stability was the primary trait domain showing changes as a result of therapy, followed by extraversion. The type of therapy employed was not strongly associated with the amount of change in personality traits. Patients presenting with anxiety disorders changed the most, and patients being treated for substance use changed the least. The relevance of the results for theory and social policy are discussed. (PsycINFO Database Record (c) 2017 APA, all rights reserved)

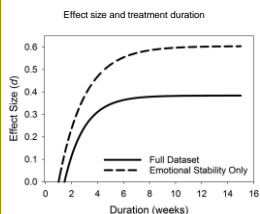

A Systematic Review of Personality Trait Change Through Intervention

Roberts, Brent W.; Luo, Jing; Briley, Daniel A.; Chow, Philip I.; Su, Rong; Hill, Patrick L. (2017)
Psychological Bulletin, Jan 05

From the Discussion:

As this review has shown, the contemporary take on personality traits simply catches up with the wealth of evidence that has been accumulating in clinical science for decades. Clinicians and other interventionists have been changing personality traits for many years. Appropriately, clinical researchers have identified personality traits, primarily neuroticism, as key contributors to psychopathology (Lahay, 2009) and suggested that they should be the primary focus of interventions given their widespread relation to various forms of psychopathology (Barlow et al., 2014). It is time that these findings are fully appreciated in both personality psychology and other fields—such as economics, political science, and health psychology—that use personality traits as tools. Personality traits are not only robust predictors of important life outcomes, but also appear to be amenable to intervention. This fact opens the door to a new era of research that more strongly links personality and clinical psychology, and other groups, such as educational psychologists and economists, who are interested in changing people and their behaviors in order to help them with their lives.

Funn fra atferdsgenetisk forskning

- Genetiske faktorer har stor betydning for individuell variasjon og stabilitet i personlighetsegenskaper
- Også betydelig effekt av individ-spesifikke miljøfaktorer (og økende betydning over livsløpet)
- Svak/usikker effekt av felles miljø (effekt på visse trekk og i studier basert på O-data)

Konklusjoner

- Etter hvert mye kunnskap om "De fem store": utvikling, stabilitet og konsistens
 - Universelt mønster i personlighets-modningen(?)
 - Kulturelle variasjoner knyttet til overgang til voksen-roller
- Teoretisk divergens
 - Sosiogenomisk teori (Roberts et al.)
 - Femfaktorteori (Costa & McCrae, et al.)
 - Ideografisk perspektiv (McAdams et al.)
- Problem: Å forstå utvikling og endring av *personlighetssystemet* (trekk, tilpasninger, selvet)

Stabilitet og forandring

7. Hvilke faktorer kan bidra til kontinuitet og hvilke til forandring i personlighetsutviklingen?

Hva kan forklare kontinuitet (1)

- Både genetiske og miljømessige faktorer bidrar til kontinuitet
- Sosiale roller utgjør sannsynligvis en viktig miljøkomponent:
- *Prinsippet om rollekontinuitet*

Hva kan forklare kontinuitet (2)

Person-miljø-interaksjoner:

- Tiltrekning (attraction)
- Seleksjon (selection)
- Filtrering (reactance)
- Responsvekking (evocation)
- Manipulasjon (manipulation)
- Tilbaketrekning (attrition)

Hva kan forklare kontinuitet (3)

- Identitetsavklaring (Identity clarity): Utvikling og forpliktende opprettholdelse av identitet fører til større grad av kontinuitet i personlighetstrekk:
- *Prinsippet om identitetsutvikling*

Hva kan forklare kontinuitet (4)

"Treghet" i systemet:

- Avvente/forhale (filibustering)
- Identitetsstruktur (identity structure)
- Disposisjoner (dispositions)
- Sosial-kognitive mekanismer (social-cognitive mechanisms)

Kan personlighet endres ?

- Mulig effekt av visse typer livshendelser (men mye/det meste forblir uendret)
- Erfaringer i roller og relasjoner av en viss varighet er assosiert med "langsomme" og vedvarende personlighetsendringer (særlig N, A og C)
- Personlighetsendringer etter psykoterapi og farmakoterapi (og andre typer intervensjoner) er dokumentert

Hva kan forklare forandring (1)

- Rollebetingelser (role contingencies)
- Selv-observasjon (watching ourselves)
- Observere andre (watching others)
- Lytte til andre (listening to others)
- Rolleforventninger og –krav (role expectations and demands)

Hva kan forklare forandring (2)

- Kritisk fase i personlighetsutviklingen – det unge menneskets møte med og forpliktelse overfor sosiale institusjoner og roller:
- *Prinsippet om sosial investering*

Personlighetsdifferensiering

- Hvis det eksisterer et press i retning av personlighetsforandring ("akkomodasjon"), så vil effekten gjerne være en utdyping/avklaring av personlige kvaliteter som opprinnelig trakk personen mot det gitte miljøet:
- *Prinsippet om ko-responsivitet*

Konklusjoner

- Etter hvert mye kunnskap om "De fem store": utvikling, stabilitet og konsistens
 - Universelt mønster i personlighets-modningen(?)
 - Kulturelle variasjoner knyttet til overgang til voksen-roller
- Teoretisk divergens
 - Sosiogenomisk teori (Roberts et al.)
 - Femfaktorteori (Costa & McCrae, et al.)
 - Ideografisk perspektiv (McAdams et al.)
- Problem: Å forstå utvikling og endring av *personlighetssystemet* (trekk, tilpasninger, selvet)

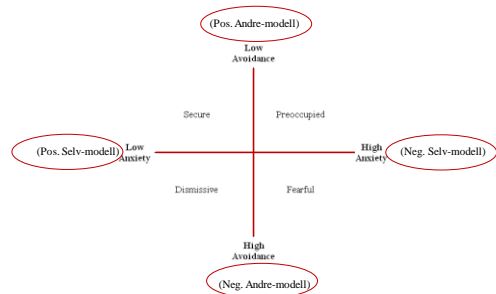
Tilknytning og personlighet

- 8.Hva er menneskelig tilknytning (attachment)? Hvordan kan evolusjonsteori bidra til å belyse dette fenomenet?

Tilknytning (attachment)

- Dannelse av emosjonelle bånd mellom et barn og en omsorgsperson (eller mellom voksne individer)
- Tilknytningsatferd er differensiert (f.eks. i relasjon til mor/far) og kan ikke "reduseres" til temperament
- Kvaliteten på tidlig tilknytning har konsekvenser for senere sosio-emosjonell utvikling

Tilknytningsdimensjoner (1)

Fraley & Shaver, *Handbook*, 2008

Tilknytningsdimensjoner (2)

- De to hoveddimensjonene i human tilknytning kan observeres hos både barn og voksne
- Tilknytningsdimensjonene er relatert til personlighetstrekk, men kan ikke "reduseres" til disse trekkene
- Ind. forskjeller i tilknytning kan predikere en rekke utfall selv når det er kontrollert for personlighetstrekk

Er tilknytning en evolusjonær tilpasning?

- Tilknytningsatferd-systemet (Bowlby: attachment behavioral system)
- Tilknytningsteori: Etablering av emosjonelle bånd til omsorgsgiver og optimal veksling mellom nærhetssøking og selvstendig eksplorering øker barnets sannsynlighet for å overleve og nå reproduktiv alder

Grunnleggende begreper

- Tilpasning (fenotypisk trekk)
- Naturlig utvalg
- Seksuell seleksjon
- Inklusiv fitness (inkludert egnethet)
- Proksimat og ultimær forklaring

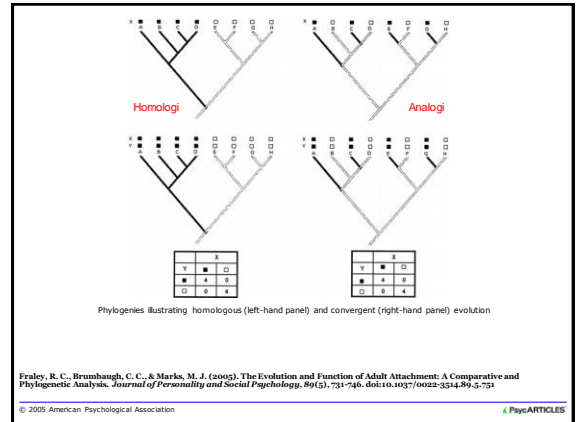
[Fraley, R. Chris et al. \(2005\). The Evolution and Function of Adult Attachment: A Comparative and Phylogenetic Analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89, 731-746](#)

Abstract

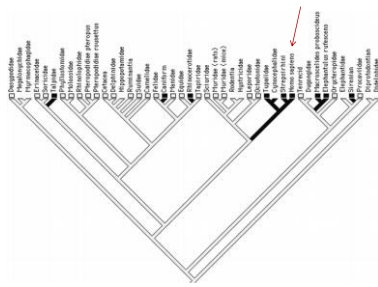
Although the evolutionary functions of attachment in infant-caregiver relationships are undisputed, it is unclear what functions—if any—attachment serves in adult romantic relationships. The objective of this research was to examine the evolution and function of adult attachment (i.e., pair bonding) by applying comparative and phylogenetic methods to archival data collected on 2 diverse samples of mammalian species. The authors found that species exhibiting adult attachment were more likely than others to be characterized by paternal care, developmental immaturity or neoteny, small social groups, and small body sizes. The authors also used phylogenetic techniques to reconstruct the evolution of adult attachment and test alternative evolutionary models of the comparative correlates of pair bonding. Phylogenetic analyses suggested that the relationship between paternal care and adult attachment may be a functional one (i.e., due to convergent evolution) but that the relationship between neoteny and adult attachment may be due to homology (i.e., shared ancestry). Discussion focuses on the potential of comparative and phylogenetic methods for advancing the science of social and personality psychology. (PsycINFO Database Record (c) 2012 APA, all rights reserved)

Tilknytning hos voksne individer (1)

- Hypotese: Likheter i tilknytningsatferd hos barn og voksne skyldes at det samme underliggende motivasjonssystem er aktivert
- Voksen-tilknytning (pardannelse) er assosiert med følgende artskaraktistika:
 - Paternal omsorg
 - Utviklingsmessig umodenhet (neoteni)
 - Gruffellesskap (små sosiale grupper)
 - Liten kroppstørrelse

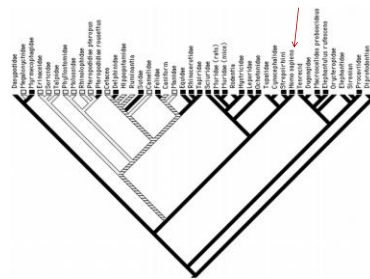

Pardannelse hos pattedyr (sorte grener)

Fraley et al. (2005). *Journal of Personality and Social Psychology, 89*, 731-746

Paternal omsorg hos pattedyr (sorte grener)

Tilknytning hos voksne individer (2)

- Fylogenetisk analyse antyder at sammenhengen mellom paternal omsorg og pardannelse er av funksjonell art (konvergent evolusjon; analogi)
- Forholdet mellom neoteni og pardannelse kan forklares ved homologi (felles opphav/avstamning)

Proksimat og ultimat forklaring

Pardannelse hos voksne individer:

- Årsaker, mekanismer
 - Utvikling (ontogeni)
 - Overlevelsesverdi, ev. funksjon
 - Evolusjonær historie (fylogeni)
- } Aktivering av tilknytningssystemet
 } Dannelse av tilknytningsmønstre
 } Neoteni (systemet er sensitivt etter pubertet)
- } Inklusiv fitness (paternal omsorg)
- } Analogi: Paternal omsorg-pardannelse
 } Homologi: Neoteni-pardannelse

Tilknytning og personlighet

9. Redegjør for konstruktet 'menneskelig tilknytning' ('attachment'), og diskuter dets plass og betydning i trekk-basert personlighetsteori (FFT).

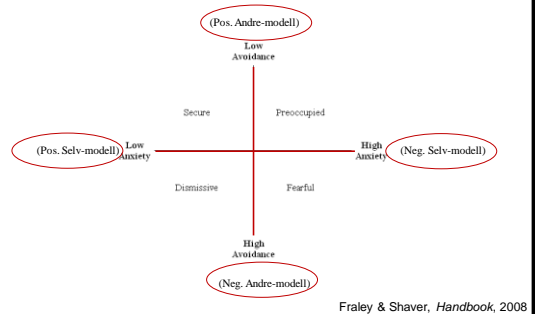
Begrepsvaliditet

Element	Beskrivelse
Trekk	Virkelige psykobiologiske strukturer og mekanismer som danner grunnlag for funksjonelle disposisjoner
Trekk-konstrukt	Teori om trekket og trekk-dimensjonen (konstrukt), utviklet og raffinert gjennom forskning
Trekk-indikator	Observerbare, målbare tegn/egenskaper som er statistisk assosiert med trekket (indikator – latent variabel/faktor)
Trekk-dimensjon	En fordeling av verdier (tall) for trekket, fremkommet ved målinger av egenskapen i populasjonen

Tilknytning (attachment)

- Dannelse av emosjonelle bånd mellom et barn og en omsorgsperson (eller mellom voksne individer)
- Tilknytningsatferd er differensiert (f.eks. i relasjon til mor/far) og kan ikke "reduseres" til temperament
- Kvaliteten på tidlig tilknytning har konsekvenser for senere sosio-emosjonell utvikling

Tilknytningsdimensjoner (1)

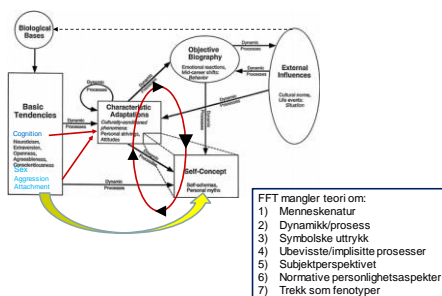
Tilknytningsdimensjoner (2)

- De to hoveddimensjonene i human tilknytning kan observeres hos både barn og voksne
- Tilknytningsdimensjonene er relatert til personlighetstrekk, men kan ikke "reduseres" til disse trekkene
- Ind. forskjeller i tilknytning kan predikere en rekke utfall selv når det er kontrollert for personlighetstrekk

Selvets struktur og nivåer

Nivå	Orientering	Beskrivelse	Grunnlag for selvspekt	Kulturelle forskjeller
Personlig (I)	Privat, en selv	Trekk, verdier, evner	Personlige mål og standarder	Uavhengig/individualistisk
Relasjonelt (II)	Intim, nær	Andre mennesker, personlig kontakt	Gjensidighet, "nær"-bekreftelse	
Sosialt (III)	Interpersonlig	Sosiale roller, rykte	Offentlig anerkjennelse, rollestolthet	
Kollektivt (IV)	Samfunn, offentlig	Sosiale/kulturelle kategorier	Stolthet pga. gruppe, nasjonalitet	Gjensidig avhengighet/kollektivistisk (Robins et al. 2008)

FFT og psykoanalyse: En umulighet?

Psykoanalyse

10. Nevn sentrale kjennetegn ved moderne psykoanalyse, og gi eksempler på viktige funn fra empirisk forskning i dette feltet.

Freuds psykoanalyse

- En teori om psyken/personligheten
- En metode for utforskning av ubevisste mentale prosesser
- En behandlingsmetode

Psykoanalysens utvikling

- Neo-freudianerne
- Ego-psykologi
- Objektrelasjonsteori
- Selv-psykologi
- Relasjonell psykoanalyse
- Nevropsykoanalyse

Mange av Freuds teorier og hypoteser er nå forkastet eller sterkt modifisert (f.eks. motivasjonsteorien, strukturteorien, hypoteser om psykoseksuell utvikling)

Psykoanalysen i dag

Vektlegger:

- Ubevisste kognitive, affektive og motivasjonelle prosesser
- Psykisk konflikt (*bv* eller *ubv*) og kompromissdannelse
- Psykologisk forsvar og selvbedrag
- Fortidens og barndommens betydning
- Seksualitet, aggresjon, tilknytning, selvaktelse (og andre ønsker og emosjoner)

Aktuelle stridsspørsmål i psykoanalysen (1)

Teoretisk rammeverk:

- Metapsykologi (inkl. personlighet) vs. klinisk teori
 - Currently psychoanalysis is in a state of flux, with no single theory in the ascendant. Indeed, in some ways, the last two decades have seen a flight from theory... (Westen et al., 2008, *Handbook*, s. 70)
- Utvikling i de senere år (nevropsykoanalyse, drømmeteori mv.)

Aktuelle stridsspørsmål i psykoanalysen (2)

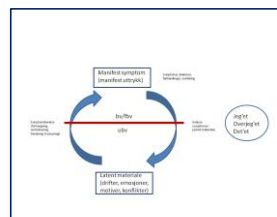

Affekt og motivasjon:

- Affekt som en primær motivasjonsfaktor (*bv* eller *ubv*)
- Hvordan integrere affekt og drift i én teori
- Affekt og affektregulering – unngå reduksjonistiske modeller

Affekt og motivasjon - Elementer fra klassisk psykoanalyse

"[M]otives can (1) be conscious or unconscious; (2) combine and interact in complex ways; (3) conflict with equally compelling wishes, fears, or internal standards...; (4) be rooted in the biology of the organism and hence not readily "shut off"; and (5) feel "it-like", ...or like non self... (Weston et al. 2008, *Handbook*, s. 74)

Implisitte motiver (1)

"Implicit motives are dispositions that operate outside of a person's conscious awareness and are aimed at the attainment of specific classes of incentives and the avoidance of specific classes of disincentives" (Schultheiss, *Handbook*, s. 603)

Implisitte motiver (2)

- Eksempler: *Achievement, Affiliation, Power Agency – Communion*
- Metoder (eks.): The Picture Story Exercise; The Life Story Interview
- Ekspisitte (selv-attribuerte) motiver i liten grad korrelert med implisitte motiver
- De to typer motiver responderer på ulike stimuli og predikerer ulike typer kriterier

Aktuelle stridsspørsmål i psykoanalysen (3)

Hva vil det si å kjenne en person?

- Den narrative utfordring
- Personlighet i den kliniske setting (overføring og motoverføring)
- Psykobiologisk vitenskap eller hermeneutikk

Psykoanalyse og empirisk forskning (1)

Postulater som har empirisk belegg:

- En stor del av vårt mentale liv er ubevisst
- Parallell mental prosessering er regelen og kan forklare intrapsykisk konflikt
- Stabile personlighetstrekk begynner å ta form i barndommen
- Mentale representasjoner av selvet og andre personer påvirker interpersonlig interaksjon og symptomutforming
- Personlighetsutvikling innebærer å oppnå modenhet og uavhengighet (og ikke bare affekt- og driftsregulering)

Psykoanalyse og empirisk forskning (2)

Ubevisste prosesser:

- Implisitt hukommelse (vises i atferd, ikke bevisst opplevelse/erindring)
- Implisitte og eksplisitte motiver og holdninger
- Subliminal betinging og mot-betinging
- Relevans for personlighetsmåling og –vurdering (og spesielt personlighetsforstyrrelser)

Tamietto & de Gelder: Neural bases of the non-conscious perception of emotional signals

Nature Review Neuroscience, 11, 2010.

Bevisst-ubevisst-distinksjonen

- Consciousness has been one of the most debated issues in the history of psychology and neuroscience. The different notions that attempt to clarify what is meant by non-consciousness tend to reflect different theoretical backgrounds and the methodologies used to investigate awareness. It is useful to make a distinction between **unconscious** and **non-conscious**. The first term is rooted in the psychoanalytical tradition and postulates the existence of an active mechanism of psychodynamic suppression of conscious information. By contrast, the use of **non-conscious** is rooted in the experimental psychology tradition and indicates a perceptual state in which the subject does not report the presence of a stimulus or of one of its attributes (for example, its emotional content) even though there is evidence (behavioral, psychophysiological or neurophysiological) that the stimulus has in fact been processed.
- Other terms, such as **subliminal** or **implicit** perception, have been used to refer to similar conditions of non-conscious perception. However, **subliminal** is more frequently encountered in studies of healthy individuals and refers to short or weak stimulus presentations that do not elicit a conscious perception, whereas **implicit** is a more general term that is sometimes linked with the less restrictive notion of task-irrelevant, involuntary or unintentional processing.
- The situation is similar for the term **automatic**, which normally means independence from top-down factors, especially in relation to attention. In the context of attention studies, the term **'pre-attentive'** is frequently preferred to **automatic**, as it more clearly indicates that processing of the incoming stimulus occurs before, and independently of, attentional selection. Nevertheless, evidence that a stimulus is processed pre-attentively does not necessarily imply that the observer is unaware of its presence.
- The distinction between conscious and non-conscious perception largely depends on the methods used to unravel them. Adopting subjective measures, perception is considered to be non-conscious when participants claim not to be able to discriminate perceptual information at better than chance level, irrespective of whether or not their performance (in response to the stimulus) is above chance. Because subjective measures are liable to individual response bias, more recent studies have introduced objective measures – some derived from signal detection theory – that define perception as non-conscious only when the perceptual discrimination is at chance level. In the present Review we use the terms **non-conscious perception** or **perception without awareness** (which we consider to be almost synonymous) to refer to studies that proved, using either subjective or objective measures, that participants cannot report the presence of an emotional visual signal.

Psykoanalyse og empirisk forskning (3)

Objektrelasjoner og tilknytning:

- Flere ulikartede metoder:
 - Selv-rapport
 - Beskrivelse av signifikant annen
 - Narrativer
 - Psykoterapitimer
 - Projektive metoder
- Gir mulighet til nyansert beskrivelse og analyse av motiver, affekter og selv-/ andre-representasjoner

Psykoanalyse og empirisk forskning (4)

The Mediating Role of Insight for Long-Term Improvements in Psychodynamic Therapy

Johansson, P., Høglend, P., Ulberg, R., Arilo, S., Marble, A., Bøgwald, K.-P., . . . Heyerdahl, O. (2010). The mediating role of insight for long-term improvements in psychodynamic therapy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 78(3), 438-448. doi:10.1037/a0019245

Abstract

Objective: According to psychoanalytic theory, interpretation of transference leads to increased insight that again leads to improved interpersonal functioning over time. In this study, we performed a full mediational analysis to test whether insight gained during treatment mediates the long-term effects of transference interpretation in dynamic psychotherapy. **Method:** This study is a randomized clinical trial with a dismantling design. One hundred outpatients seeking psychotherapy for depression, anxiety, personality disorders, and interpersonal problems were randomly assigned to 1 year of weekly sessions of dynamic psychotherapy with transference interpretation or to the same type and duration of treatment with the same therapists but without the use of transference interpretation. **Interpersonal functioning and insight were measured pre-treatment, post-treatment, and 1 year and 3 years after treatment termination. Results:** Contrary to common expectation, patients with a life-long pattern of low quality of object relations and personality disorder pathology profited more from therapy with transference interpretation than from therapy with no transference interpretation. This long-term effect was mediated by an increase in the level of insight during treatment. **Conclusions:** Insight seems to be a key mechanism of change in dynamic psychotherapy. Our results bridge the gap between clinical theory and empirical research.

Psykoanalyse og empirisk forskning (5)

Psychodynamic therapy meets evidence-based medicine: a systematic review using updated criteria

Falk Leichsenring et al. (2015). *The Lancet. Psychiatry*, 2, 7, 648–660

Summary

Psychodynamic therapy (PDT) is an umbrella concept for treatments that operate on an interpretive-supportive continuum and is frequently used in clinical practice. The use of any form of psychotherapy should be supported by sufficient evidence. Efficacy research has been neglected in PDT for a long time. In this review, we describe methodological requirements for proofs of efficacy and summarise the evidence for use of PDT to treat mental health disorders. After specifying the requirements for superiority, non-inferiority, and equivalence trials, we did a systematic search using the following criteria: randomised controlled trial of PDT; use of treatment manuals or manual-like guidelines; use of reliable and valid measures for diagnosis and outcome; adults treated for specific mental problems. We identified 64 randomised controlled trials that provide evidence for the efficacy of PDT in common mental health disorders. Studies sufficiently powered to test for equivalence to established treatments did not find substantial differences in efficacy. These results were corroborated by several meta-analyses that suggest PDT is as efficacious as treatments established in efficacy. More randomised controlled trials are needed for some mental health disorders such as obsessive-compulsive disorder and post-traumatic stress disorder. Furthermore, more adequately powered equivalence trials are needed.

Interpretive-supportive continuum:

By interpretive interventions insight into wishes, affects, object relations or defence mechanisms is enhanced. Supportive interventions include fostering a therapeutic alliance, setting goals, or strengthening psychosocial capacities such as reality testing or impulse control. The use of more supportive or more interpretive (insight-enhancing) interventions is tailored to the patient's needs. There is a range of manualised psychodynamic therapies that vary in the extent to which they focus on supportive or expressive elements.

Psykoanalysens betydning

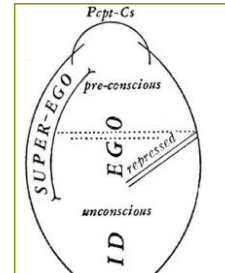
- Utgjør en "komplet" personlighetsteori
- Symptomer/psykopatologi analyseres i relasjon til personlighetsstruktur og –dynamikk
- Inneholder mange viktige begreper og idéer (også i kim); gjør det mulig å gripe det irrasjonelle, bisarre, umoralske, ubehagelige
- Preger kulturen og dagliglivets psykologi
- Påvirker stadig psykoterapeutisk praksis og forskning
- Stort utviklingspotensial, også i retning av nevrofag og evolusjonsteori
- Men: Psykoanalysen "omtolktes" og "omskrives" stadig; "Lost in translation?"

Psykoanalyse

11. Beskriv og vurder karakteristika ved psykoanalysen forstått som en personlighetsteori.

Nøkkelbegreper i klassisk psykoanalyse (1)

- Psykisk determinisme (årsaker, energier)
- Gjennomgripende psykobiologiske drifter
 - Seksualitet og aggresjon (Eros og Thanatos)
- Indre struktur
 - Topografisk modell (bv/fbv/ubv)
 - Strukturmodell (Id, Ego, Superego; Det, Jeg, Over-jeg)

Freud: Det psykiske apparat

Nøkkelbegreper i klassisk psykoanalyse (2)

- Omdannelse av psykisk materiale
 - Primær- og sekundærprosess
 - Manifest-latent
 - Konflikt og kompromiss, symptomdannelse m.v.
- Forsvarsmekanismer
 - Fortrengning, benektning, reaksjonsdannelse, projeksjon, rasjonalisering, intellektualisering, forskyvning, sublimering
- Psykoseksuell utvikling
 - Oral, anal, fallisk, genital

Psykoanalysens utvikling

- Neo-freudianerne
- Ego-psykologi
- Objektrelasjonsteori
- Selv-psykologi
- Relasjonell psykoanalyse
- Nevropsykoanalyse

Mange av Freuds teorier og hypoteser er nå forkastet eller sterkt modifisert (f.eks. motivasjonsteorien, strukturteorien, hypoteser om psykoseksuell utvikling)

Forståelse av "data" i psykoanalysen

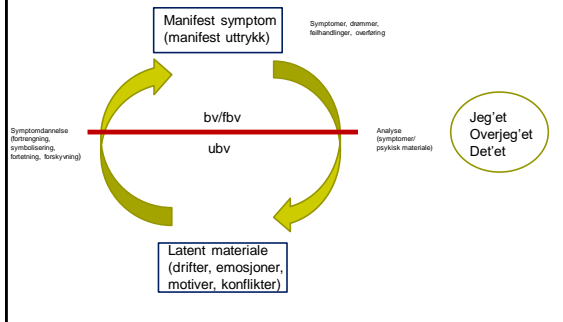
- Psykologisk realisme
- Implisitte/ubevisste prosesser
- Symboler og symboliseringsprosesser
- Perspektiv (subjektperspektivet)

Psykoanalysen i dag

Vektlegger:

- Ubevisste kognitive, affektive og motivasjonelle prosesser
- Psykisk konflikt (bv eller ubv) og kompromissdannelse
- Psykologisk forsvar og selvbedrag
- Fortidens og barndommens betydning
- Seksualitet, aggresjon, tilknytning, selvaktelse (og andre ønsker og emosjoner)

Manifest og latent

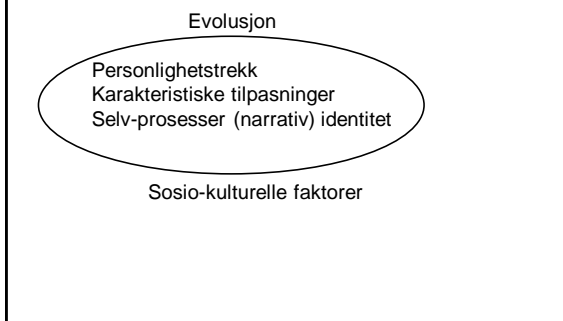

Metodologiske implikasjoner

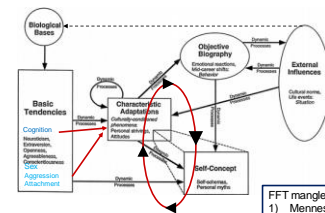
"[W]e believe that psychoanalysis has a great deal to offer personality psychology in terms of methods of inquiry, which aim less at asking people to **describe themselves** than to **express themselves**, and in so doing to reveal aspects of themselves" (Westen et al., 2008, *Handbook*, s. 78, min uth.)

"[S]everal bodies of research are now converging on the finding that what people reveal about their internal experience of the self and others explicitly through conscious self-reports, and what they **reveal implicitly** through narratives or other tasks that provide access to their associational networks, are often very different" (Westen, 2008, *Handbook*, s. 85, min uth.)

McAdams' rammeverk

FFT og psykoanalyse: En umulighet?

- FFT mangler teori om:
- 1) Menneskenatur
 - 2) Dynamikk/prosess
 - 3) Symbolske uttrykk
 - 4) Ubevisste/implisitte prosesser
 - 5) Subjektperspektivet
 - 6) Normative personlighetsaspekter
 - 7) Trekk som fenotyper

Atferdsgenetikk

12. Hva kan tvilling- og adopsjonsstudier lære oss om betydningen av arv og miljø for personlighet og personlighetsutvikling (trekkbasert)? Forklar idéen bak slike studier og gi en oversikt over de viktigste funnene.

Sentrale begreper (4)

- Atferdsgenetisk analyse
 - Estimering av hvor stor andel av total individuell variasjon som skyldes gener og miljø (enkeltegenskaper og sammenhenger)
 - Identifisering av hvordan gener og miljø samspiller og korrelerer
- Arvbarhet el. heritabilitet (heritability)

$$h^2 = 2(r_{MZ} - r_{DZ})$$
- Arvelighet (genetic inheritance)

Sentrale begreper (5)

- A (a^2/h^2): Heritabilitet (arvbarhet)
- C (c^2): Felles miljø (shared environment)
- E (e^2): Individ-spesifikt miljø (individual specific/nonshared environment)
- D (d^2): Individuelle forskjeller som skyldes ikke-lineære interaksjoner mellom alleler ved det samme locus (dominans) eller ved forskjellige loci (epistase) ($r_{MZ} > 2r_{DZ}$)

Forskningsdesign

(Selektiv avl og familiestudier)

Tvillingstudier

- Monozygote tvillinger (100% felles gener)
- Dizygot tvillinger (50% felles gener)
- Forutsetning: samme grad av miljølikhet for MZ- som for DZ-tvillinger

Adopsjonsstudier

- Undersøker korrelasjonene (for gitte egenskaper) mellom adopterte barn og deres adoptivforeldre (og evt. biologiske foreldre)
- Potensielle problemer: manglende representativitet og selektiv plassering

Heritabilitet

- (1) $r_{MZ} = h^2 + c^2$
- (2) $r_{DZ} = h^2/2 + c^2$
- (3) $r_{MZ} - r_{DZ} = (h^2 + c^2) - (h^2/2 + c^2) = h^2/2$

$$(4) h^2 = 2(r_{MZ} - r_{DZ})$$

$$(5) c^2 = r_{DZ} - h^2/2$$

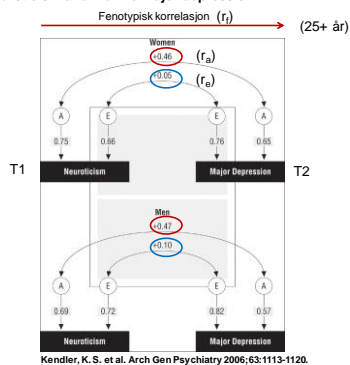
$$(6) h^2 + c^2 + e^2 = 1$$

$$(7) e^2 = 1 - r_{MZ} = 1 - (h^2 + c^2)$$

Sentrale begreper (6)

- Genetisk korrelasjon: Et statistisk mål på i hvilken grad den genetiske innvirkningen på et trekk er korrelert med den genetiske innvirkningen på et annet trekk (uavhengig av heritabiliteten for trekkene)

Parameter estimates from the best-fit model for the bivariate twin analysis of neuroticism and lifetime major depression

Sentrale begreper (7)

- Genotype-miljø-interaksjon: Genetisk sensitivitet eller mottakelighet for miljøfaktorer (GxE)

Sentrale begreper (8)

- Genotype-miljø-korrelasjon : Genetisk påvirkning av eksponering for miljøer; erfaringer som er korrelert med genetiske tilbøyeligheter (r_{GE})

Genotype-miljø-korrelasjon

- Evokatv påvirkning: Folk responderer på personen i samsvar med hans/hennes genotype
- Passiv påvirkning: Biologiske foreldre skaper et miljø i samsvar med deres egen genotype
- Aktiv påvirkning: Direkte søking og utvelgelse av miljø som passer ens genotype
- "Miljøer er arvbare"

Atferdsgenetikk og personlighet

- FFM: Arvbarhetsestimater typisk i området 0.40-0.60 (resterende varians forklares hovedsakelig av E (e^2))
- Også betydelig arvbarhet når O-data benyttes
- Stabilitet i personlighet i voksenalder er hovedsakelig bestemt av genetikk og individ-spesifikke miljøfaktorer
- Interaksjoner og korrelasjoner mellom genotype og miljø er påvist

Gjennomgående liten effekt av felles miljø

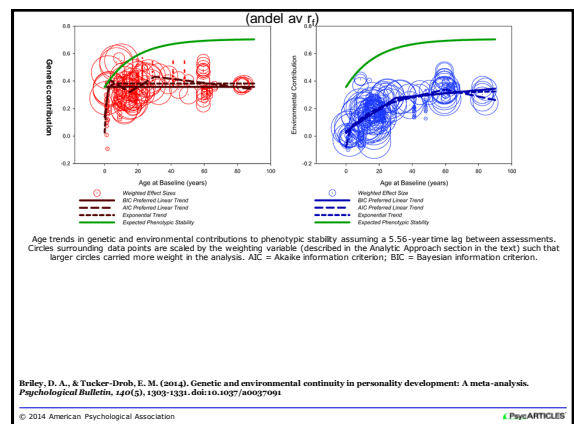
- To typer miljø:
 - Felles – bidrar til likhet mellom individer : $c^2 = r_{MZ} - h^2$
 - Individ-spesifikt – bidrar til ulikhet: $e^2 = 1 - (c^2 + h^2)$
- Målingsfeil skaper ekstra (uforklart) varians
- Felles miljø har betydning for visse egenskaper (f.eks. politisk/ideologisk orientering, helserelatert atferd, antisosial atferd, autonomi, FFM-trekk basert på O-data)
- C-effekter kan maskeres ved GxE-interaksjon

Genetic and Environmental Continuity in Personality Development: A Meta-Analysis

Daniel A. Briley & Elliot M. Tucker-Drob
Psychological Bulletin, 140, 1303-1331, 2014

Abstract

The longitudinal stability of personality is low in childhood but increases substantially into adulthood. Theoretical explanations for this trend differ in the emphasis placed on intrinsic maturation and socializing influences. To what extent does the increasing stability of personality result from the continuity and crystallization of genetically influenced individual differences, and to what extent does the increasing stability of life experiences explain increases in personality trait stability? Behavioral genetic studies, which decompose longitudinal stability into sources associated with genetic and environmental variation, can help to address this question. We aggregated effect sizes from 24 longitudinal behavioral genetic studies containing information on a total of 21,057 sibling pairs from 6 types that varied in terms of genetic relatedness and ranged in age from infancy to old age. A combination of linear and nonlinear meta-analytic regression models were used to evaluate age trends in levels of heritability and environmentality, stabilities of genetic and environmental effects, and the contributions of genetic and environmental effects to overall phenotypic stability. Both the genetic and environmental influences on personality increase in stability with age. The contribution of genetic effects to phenotypic stability is moderate in magnitude and relatively constant with age, in part because of small-to-moderate decreases in the heritability of personality over child development that offset increases in genetic stability. In contrast, the contribution of environmental effects to phenotypic stability increases from near zero in early childhood to moderate in adulthood. The life-span trend of increasing phenotypic stability, therefore, predominantly results from environmental mechanisms.

Kontinuitet og forandring i personlighetsutviklingen

- Genetiske faktorer
- Miljøfaktorer
- Prosesser?
 - Aktiv og evokativ påvirkning
 - Sosial investering
 - Nisjebygging
 - Mv.

To viktige prinsipper

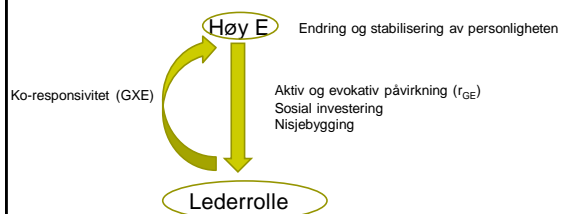
Prinsippet om sosial investering

- Personens møte med og forpliktelse overfor sosiale institusjoner og roller

Prinsippet om ko-responsivitet

- Hvis det eksisterer et press i retning av personlighetsforandring ("akkomodasjon"), så vil effekten gjerne være en utdyping/avklaring av personlige kvaliteter som opprinnelig trakk personen mot det gitte miljøet

Genotype-miljø-korrelasjon (r_{GE}) og -interaksjon (GxE) over tid

Konklusjoner

- Genetiske faktorer har stor betydning for individuell variasjon og stabilitet i personlighetsegenskaper
- Også betydelig effekt av individ-spesifikke miljøfaktorer (og økende betydning over livsløpet)
- Svak/usikker effekt av felles miljø (effekt på visse trekk og i studier basert på O-data)

Konklusjoner (forts)

- Signifikante genetiske korrelasjoner mellom personlighet og en rekke andre trekk (for eksempel psykopatologi) er dokumentert
- Genotype-miljø-interaksjon og -korrelasjon er potensielt viktig, men relativt utforsket område (mye skjer!)
- Foreløpig få replikerte funn mht. spesifikke gener

Selv og identitet

13. Redegjør for selv-begrepet og beskriv empiriske forskningsstrategier som er utviklet for å påvise og karakterisere selv-relaterte fenomener.

Selvet (1)

Ens egen person som formål for:

- Bevisst oppfatning (selvbevissthet)
- Kunnskap (selvkunnskap)
- Forestillinger (selvbilde) } Selv-begrep (self-concept)
- Kontroll (selvkontroll)
- Vurdering (selvfølelse)

(Egidius, 2000)

Selvet (2)

Sentralt begrep i analyse av bl.a.:

- Komplekse emosjoner som skam og stolthet
- Selv-forståelse, selv-innsikt
- Personlighetsforstyrrelser som borderline og narsissisme
- Tilknytningsfenomener
- Autobiografisk hukommelse
- Selv-regulering
- Mål og motiver

Selvet (3)

- Det naturalistiske perspektiv
- Det sosio-kulturelle perspektiv og konstruktivisme

Selv-iakttagelse og selvaktelse

- En kontinuerlig følelse av å være oppmerksom på seg selv (self-awareness): "Jeg"
- Stabil mental representasjon: "Meg"
- Selvfølelse/selvaktelse: "Jeg" evaluerer "Meg"

Hva er dette "Meg" som evalueres?

- "From our perspective it is largely (but not exclusively) one's personality, that is, one's tendency to think, feel, and act in certain ways" (Robins et al., 2008, *Handbook*)
- "In one sense,...traits must affect the Self-Concept, because they are among its most salient contents" (McCrae & Costa, 2006)
- "We conceive of traits, adaptations, and stories as three separate domains of personality..." (McAdams, 2008)

Selv-skjema

- Skjema: Kunnskap om et gitt domene
 - Forenkler informasjon; fyller ut/konstruerer
- Selv-skjema: Oppfatning av selvet, strukturerer selv-relevant informasjon og styrer atferd
 - Komplekse; rikt nettverk av forbindelser
 - Aktiveres ofte i dagliglivet
 - Involverer følelser i stor grad
- Konflikter i selvet

Selvets struktur og nivåer

Nivå	Orientering	Beskrivelse	Grunnlag for selvrespekt	Kulturelle forskjeller
Personlig (I)	Privat, en selv	Trekk, verdier, evner	Personlige mål og standarder	Uavhengig/ individualistisk ↓ Gjensidig avhengighet/ kollektivistisk <small>(Robins et al. 2008)</small>
Relasjonelt (II)	Intim, nær	Andre mennesker, personlig kontakt	Gjensidighet, "nær"-bekreftelse	
Sosialt (III)	Interpersonlig	Sosiale roller, rykte	Offentlig anerkjennelse, rollestolthet	
Kollektivt (IV)	Samfunn, offentlig	Sosiale/ kulturelle kategorier	Stolthet pga. gruppe, nasjonalitet	

Indikatorer på selv-prosesser

- Lingvistiske
 - Selv-referering
 - Narrativer
- Kognitive
 - Selv-gjenkjenneelse i speilbilder
 - Imitasjon
 - Rolletaking
- Emosjonelle
 - Selv-involverende emosjoner (skam, skyld, stolthet mv.)
 - Empati

Selvet: Forskning i et naturalistisk perspektiv

- Studier av lingvistiske, kognitive og emosjonelle selv-indikatorer hos mennesker
 - Komparative studier
 - Nevro-kognitive studier
 - Evolusjonsteori: Selvet som tilpasning
 - Selv-regulering
 - Informasjonsprosesseringsfilter
 - Forståelse av andres sinn
 - Identitetsprosesser
- Et liv i grupper
Sosiale strukturer/hierarkier
Nomadisk/halv-nomadisk
livsform

Selv-følelse over livsløpet

- Selvet oppstår relativt tidlig i livet
 - Spesifikke og ganske stabile selv-representasjoner (inkl. selv-vurderinger) rundt 4-årsalder
 - Mer helhetlig selv-følelse i 6-9-årsalderen
- Økende stabilisering av selv-følelse i voksenalder (likt personlighet)
- Mindre stabil selv-følelse i alderdommen (ulikt personlighet)

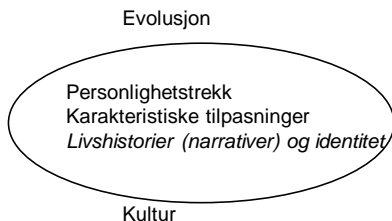
Selv-følelse: Endring i nivåer over livsløpet

- Barndom↑ (særlig tidlig barndom)
- Ungdomsalder↓ (særlig hos kvinner)
- Voksenalder↑
- Alderdom↓

Selv og identitet

14.Gi en stikkordsmessig beskrivelse av McAdams' teoretiske rammeverk for personlighet. Redegjør spesielt for begrepet 'narrativ identitet', og gi eksempler på relevant empirisk forskning.

McAdams' rammeverk

En personlighetspsykologi som omfatter hele personen

Personen som:

- *Actor* (trekk/disposisjoner)
- *Agent* (motiver, planer, mestring/tilpasning)
- *Author* (narrativt selv)

Den narrative tilnærming Seks prinsipper

Personlige narrativer/historier:

- gir innhold og struktur til selvet
- har en integrerende funksjon
- er innfelt i en sosial kontekst
- forandrer seg over tid
- er kulturelle tekster
- varierer mht. 'kvalitet' og potensial

(McAdams, 2008)

Narrativ identitet

- Internalisert historie som er i kontinuerlig utvikling og som er dannet/utformet for å binde sammen ulike aspekter ved selvet
- Narrativ identitet bidrar til å gi mening, mål og helhet til personens liv

Subjektivt velvære ("subjective well-being")

15. Definer konstruktet 'subjektivt velvære'.
Hva vet vi om sammenhengen mellom subjektivt velvære og tradisjonelle personlighetstrekk?

Begrepsvaliditet

Element	Beskrivelse
Trekk	Virkelige psykobiologiske strukturer og mekanismer som danner grunnlag for funksjonelle disposisjoner
Trekk-konstrukt	Teori om trekket og trekk-dimensjonen (konstrukt), utviklet og raffinert gjennom forskning
Trekk-indikator	Observerbare, målbare tegn/egenskaper som er statistisk assosiert med trekket (indikator – latent variabel/faktor)
Trekk-dimensjon	En fordeling av verdier (tall) for trekket, fremkommet ved målinger av egenskapen i populasjonen

NEOAC: Sentrale kjennetegn og mulige mekanismer

	Kjernemekanisme	Fordeler	Ulemper (hey skåre)
E	Respons på belønning (Dopamin, midthjernen)	Streben etter og oppnåelse av belønning	Utsetter seg for fare, sosial ustabilitet
N	Respons på trussel (Amygdala, limbiske syst.)	Årvåkenhet, oppmerksom på farer	Angst, depresjon
C	Responshemning (Prefrontale cortex)	Planlegging, selv-kontroll	Rigiditet, mangel på spontanitet
A	Respekt for andre (Theory of mind, empati)	Harmoniske sosiale relasjoner	Setter ikke seg selv først, statuslapp
O	Bredde og dybde i mentale assosiasjoner	Artistisk følsomhet, divergent tenkning	Uvanlige forestillinger, sårbarhet for psykose (?)

Basert på Nettie (2009)

Kultur og personlighet

16. Personlighetstrekk i et kryss-kulturelt perspektiv: Sentrale spørsmål og empiriske funn.

Introduksjon (1)

Siktemål:

- Undersøke hvordan kultur påvirker personlighet, og omvendt
- Undersøke om personlighetsbegreper og – modeller hentet fra én kultur kan overføres til andre kulturer
- Undersøke nivåforskjeller i personlighetstrekk over kulturer

Introduksjon (2)

Siktemål:

- Studere strukturelle relasjoner mellom personlighetstrekk over kulturer
- Studere personlighetsbeskrivende ord/uttrykk i forskjellige kulturer (leksikalske studier)
- Undersøke om visse personlighets-egenskaper er universelle

Hva er kultur (1)

- Det særpreg som kjennetegner en virksomhet, en organisasjon, en gruppe eller et samfunn
- Verdier, normer, roller, holdninger, sedvaner, kunst, litteratur, religion mv. som et sammenhengende hele hos et folk eller hos flere folkegrupper med nær kontakt med hverandre

Hva er kultur (2)

- "Culture consists of *shared meaning systems* that provide the standards for perceiving, believing, evaluating, communicating, and acting among those who share a language, a historic period, and a geographic location" (Benet-Martínez & Oishu, 2008, *Handbook*, min uth.)

Viktige aspekter ved kulturer

- Individualisme-kollektivism
 - «[Examples are] 'I enjoy being unique and different from others in many respects', [and] 'I think it is most important in life to work for causes to improve the well-being of my group'» (Ching et al., 2013)
- Dialektisme (dialecticism)
 - «Items assess acceptance of contradiction (e.g., believing that opposing sides of an argument can both be right), tolerance of cognitive change, and willingness to adapt one's behavior to fit circumstances» (Ching et al., 2013)
- Sosial tetthet (tightness-looseness)
 - «[Items] assess participants' perception of strenght of social norms and the degree of sanctioning of behavior within their country» (Ching et al., 2013)

To hovedperspektiver

- Kulturpsykologisk perspektiv
 - Relativistisk og konstruktivistisk tilnærming
 - "Innenfra-perspektiv" (emic)
 - Kontekstuell ("No personality without culture")
- Kryss-kulturelt perspektiv
 - Kultur og personlighet oppfattet som relativt distinkte entiteter
 - "Utenfra-perspektiv" (etic)
 - Individuelle forskjeller, trekk-ekvivalens over kulturer

Trekk- vs. kulturpsykologisk tilnærming: Sentrale temaer

- Implisitte teorier: Trekk vs. kontekst
- Selv-persepsjon av "trekkpregethet" ("traitedness")
- Betydningen av trekk for selvpåfatning (selvbilde)
- Forklaring på atferd i dagliglivet (trekk- vs. kontekst)
- Nøyaktighet i trekkvurderinger (O- og S-data)
- Konsistens i trekk over situasjoner/roller
- Trekk-baserte prediksjoner av atferd/utfall

Grad av trekkpregethet ("traitedness") over kulturer

Church, A.T. (2009). *European Journal of Personality*, 23, 153-182

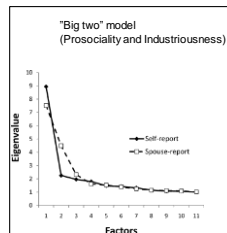
Personlighetstrekk og kultur

Trekkperspektivet – forskningsbelegg:

- Trekk-observerbarhet
- Konsistens og stabilitet
- Arvbarhet
- Prediktiv validitet
- Endringsmønstre over livsløpet

Personlighetsstruktur i arkaiske småskalasamfunn

Abstract
The five-factor model (FFM) of personality variation has been replicated across a range of human societies, suggesting the FFM is a human universal. However, most studies of the FFM have been restricted to literate, urban populations, which are uncharacteristic of the majority of human evolutionary history. We present the first test of the FFM in a largely illiterate, indigenous society. Tsimane forager-horticulturalist men and women of Bolivia (n = 432) completed a translation of the 44-item Big Five Inventory (BFI; John et al., 2009), a widely used metric of the FFM. We failed to find robust support for the FFM, based on tests of (a) internal consistency of items expected to aggregate into the Big Five factors, (b) response stability of the Big Five, (c) external validity of the Big Five with respect to observed behavior, (d) factor structure according to exploratory and confirmatory factor analysis, and (e) similarity with a U.S. target structure based on Procrustes rotation analysis. Replication of the FFM was not improved in a separate sample of Tsimane adults (n = 430), who evaluated their spouses on the Big Five Inventory. Removal of reverse-scored items that may have elicited response biases produced factors suggestive of Extraversion, Agreeableness, and Conscientiousness, but fit to the FFM remained poor. Response styles may covary with exposure to education, but we found no better fit to the FFM among Tsimane who speak Spanish or have attended school. We argue that Tsimane personality variation displays 2 principal factors that may reflect sociocultural characteristics common to small-scale societies. We offer evolutionary perspectives on why the structure of personality variation may not be invariant across human societies.

Michael Gurven, Christopher von Rueden, Maxim Massenkoff, Hillard Kaplan, Marino Lero Vie (2013). *How Universal Is the Big Five? Testing the*

Konklusjoner (1)

- Kryss-kulturelle studier av FFM (*Etic* perspektiv) har dokumentert moderat til sterk grad av strukturell integritet
- I visse arkaiske samfunn ser man ikke den typiske FFM-strukturen
- Det er påvist forskjeller i trekk-gjennomsnitt mellom kulturer (og mellom demografiske grupper og subkulturer innenfor en gitt kultur)

Konklusjoner (2)

- Kombinert *etic-emic*-design gir ofte tilleggsfaktorer, tolket som:
- (1) Selvstendige faktorer ut over FFM, eller
- (2) Kulturelle varianter av E og A (men også N og C)
 - Eksempler:
 - Kinesisk Interpersonlig faktor
 - Ærlighet-ydmykhet (Honesty-Humility)

Konklusjoner (3)

- Oversettelsesfeil og –dreninger kan gi et noe ulikt innhold i domener og fasetter over kulturer (særlig relevant for O)
- Vanskelig å skille semantisk innhold og referanser til atferd i items og skalaer
- Noen leksikalske (emic) studier i ikke-vestlige kulturer har resultert i personlighetssystemer med et innhold svært forskjellig fra FFM

Konklusjoner (4)

Universelle personlighetsrelevante dimensjoner og prosesser?

- Individualisme-kollektivism, dialektisisme, sosial tetthet
- Kjønnforskjeller (manns-og kvinnepsykologi)
- FFM-dimensjonene (NB! viktige unntak)
- Universelle emosjonsuttrykk

Konklusjoner (5)

- I alle typer kulturer som er studert, synes personlighetstrekk å være viktige i individets selv-/andreoppfatning og generelt i dagliglivets psykologi
- Innhold og struktur i personlighetssystemer (trekk, tilpasninger, selv) varierer med språk, kultur og tradisjon

Konklusjoner (6)

- "You cannot talk meaningfully about 'personality' without examining *the context in which personality is embedded*" (McAdams, 2006)

Sosio-kulturell (mikro/makro)
Økologisk-evolusjoner

Personlighet og psykopatologi

17. Forklar de grunnleggende modeller for samspillet mellom personlighet og psykopatologi (dvs. patoplastisk modell, spektrum-modell, etiologisk modell).
Gi eksempler på hypoteser og forskningsresultater som kan belyse hver av disse modellene.

Personlighet og psykopatologi (1): Patoplastisk modell

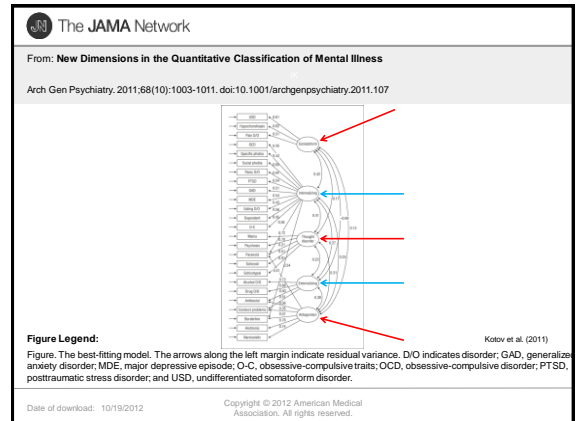
- Personlighet påvirker måten psykopatologi manifesteres på (fremtredelsesform, forløp, terapiprosesser), men ikke underliggende årsaker (etiologi)
- Psykopatologi påvirker (manifest) personlighet

Personlighet og psykopatologi (2): Spektrum-modellen

- Felles underliggende etiologi
- Psykiske forstyrrelser som ekstremvarianter av allmenne (normale) personlighetstrekk
- Varianter av spektrum-modellen:
 - Personlighet – personlighetsforstyrrelser
 - Akse I – personlighetsforstyrrelser
 - Akse I – personlighet

Personlighet og psykopatologi (3): Etiologisk modell

- Personlighet og psykopatologi er kvalitativt distinkte fenomener, men visse personlighetstrekk og –konstellasjoner øker risikoen for å utvikle en psykisk forstyrrelse
- Varianter: risiko-modellen og arr-modellen

The p Factor. One General Psychopathology Factor in the Structure of Psychiatric Disorders?

Caspi et al. (2014).
Clinical Psychological Science, 2, 119-137

Abstract
 Mental disorders traditionally have been viewed as distinct, episodic, and categorical conditions. This view has been challenged by evidence that many disorders are sequentially comorbid, recurrent/chronic, and exist on a continuum. Using the Dunedin Multidisciplinary Health and Development Study, we examined the structure of psychopathology, taking into account dimensionality, persistence, co-occurrence, and sequential comorbidity of mental disorders across 20 years, from adolescence to midlife. Psychiatric disorders were initially explained by three higher-order factors (Internalizing, Externalizing, and Thought Disorder) but explained even better with one General Psychopathology dimension. We have called this dimension the p factor because it conceptually parallels a familiar dimension in psychological science: the g factor of general intelligence. Higher p scores are associated with more life impairment, greater familiarity, worse developmental histories, and more compromised early-life brain function. The p factor explains why it is challenging to find causes, consequences, biomarkers, and treatments with specificity to individual mental disorders. Transdiagnostic approaches may improve research.

Fig. 1
 The structure of psychopathology. Three models were tested using confirmatory factor analysis: a correlated-factor model (Model A), a hierarchical or bifactor model (Model B), and a 1-factor model (Model C). Model B' shows the final revised hierarchical model. Colored ovals represent latent (unobserved) continuous symptom trait factors; colored boxes represent observed symptom counts for each disorder at each assessment age. The following 11 disorder/symptoms were assessed: alcohol dependence, cannabis dependence, dependence on hard drugs, tobacco dependence, conduct disorder, major depression, generalized anxiety disorder, fears/phobias, obsessive-compulsive disorder, mania, and positive and negative schizophrenia symptoms. Disorder/symptoms were assessed at ages 18, 21, 26, 32, and 39 years (not all disorders were assessed at every age, but each disorder was measured at least three times; missing assessments are depicted by white space). Gray ovals represent method/slate factors designed to pull out age- and assessment-related variance (e.g., interviewer effects, mood effects, and age-specific vulnerabilities) that was uncorrelated with trait propensity toward psychopathology. Note: Alc = alcohol; Can = cannabis; Drg = hard drugs; Tob = tobacco; CD = conduct disorder; MDE = major depression; GAD = generalized anxiety disorder; Fears = fears/phobias; OCD = obsessive-compulsive disorder; Schiz = schizophrenia.

The p Factor. One General Psychopathology Factor in the Structure of Psychiatric Disorders?

Caspi et al. (2014).
Clinical Psychological Science, 2, 119-137

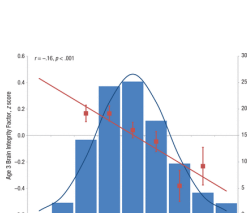

Fig. 2.
 Association between p factor scores and age-3 brain integrity. The p factor is standardized to a mean of 100 (SD = 15), and higher p scores indicate more Generalized Psychopathology. The bars of the histogram graph the percentages of the sample at different levels of the p factor. The squares and standard error bars show the scores of individuals on the age-3 brain integrity factor as a function of p scores less than 85, 85 to 95, 95 to 105, 105 to 115, 115 to 125, and greater than 125. The regression line shows the correlation between the p factor and childhood brain integrity.

- Generell psykopatologi (p) assosiert med:
- NT, A₁, C₁
 - Psykiske lidelser i familien
 - Misshandling/Vanskjeteil i barndommen
 - Livsproblemer (suicid, vold, sosiale ytelser)

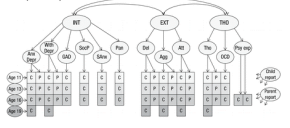
The Structure of Psychopathology in Adolescence. Replication of a General Psychopathology Factor in the TRAILS Study

Laceulle et al. (2015). *Clinical Psychological Science*, 2, 119-137

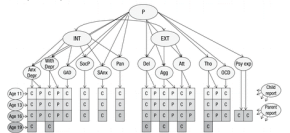
Abstract

This study aimed to replicate a study by Caspi and colleagues, which proposed that the structure of psychopathology is characterized by a general psychopathology factor, in addition to smaller internalizing and externalizing factors. Our study expanded the approach of the original by using continuous adolescent data and testing additional models, including both self- and parent-reported data, to bolster the robustness of the findings. Our findings indicate that the structure of psychopathology is best characterized by a model including a general factor, in addition to smaller internalizing and externalizing factors. These results emphasize the importance of this model for understanding the structure of psychopathology. Given the increasing emphasis on the importance of, and need for, replication, the overall evidence of a general factor seems rather robust.

Model A: Three-correlated factor model self+parent report

Model B: Revised bi-factor model Self+parent report

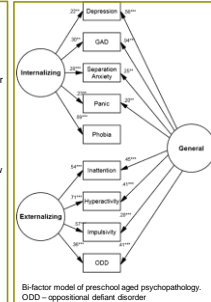

Testing Models of Psychopathology in Preschool-aged Children Using a Structured Interview-based Assessment

Olino et al. (2014). *J Abnorm Child Psychol*, 42,1201-1211

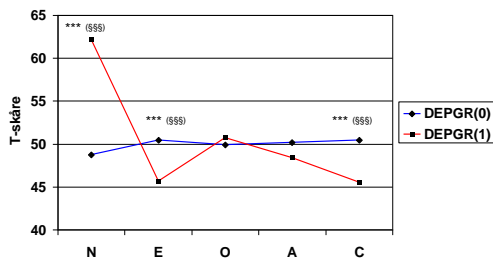
Abstract

A number of studies have found that broadband internalizing and externalizing factors provide a parsimonious framework for understanding the structure of psychopathology across childhood, adolescence, and adulthood. However, few of these studies have examined psychopathology in young children, and several recent studies have found support for alternative models, including a bi-factor model with common and specific factors. The present study used parents' (typically mothers') reports on a diagnostic interview in a community sample of 3-year old children (n = 541; 53.9% male) to compare the internalizing-externalizing latent factor model with a bi-factor model. The bi-factor model provided a better fit to the data. To test the concurrent validity of this solution, we examined associations between this model and paternal reports and laboratory observations of child temperament. The internalizing factor was associated with low levels of surgency and high levels of fear; the externalizing factor was associated with high levels of surgency and disinhibition and low levels of effortful control; and the common factor was associated with high levels of surgency and negative affect and low levels of effortful control. These results suggest that psychopathology in preschool-aged children may be explained by a single, common factor influencing nearly all disorders and unique internalizing and externalizing factors. These findings indicate that shared variance across internalizing and externalizing domains is substantial and are consistent with recent suggestions that emotion regulation difficulties may be a common vulnerability for a wide array of psychopathology.

Bi-factor model of preschool aged psychopathology. ODD = oppositional defiant disorder

SCL-90-R Depresjon

*** p < .001 (T-test); \$\$\$ p < .001 (logistisk regresjon; bakgrunnsvar.)

Linking "big" personality traits to anxiety, depressive, and substance use disorders: A meta-analysis.

<https://doi.org/10.1037/a0027002>
<https://doi.org/10.1037/a0027002>
<https://doi.org/10.1037/a0027002>

Psychological Bulletin, Vol 136(5), Sep 2010, 768-821. doi:10.1037/a0027002

Abstract

We performed a quantitative review of associations between the higher order personality traits in the Big Three and Big Five models (i.e., neuroticism, extraversion, disinhibition, conscientiousness, agreeableness, and openness) and specific depressive, anxiety, and substance use disorders (SUD) in adults. The approach resulted in 66 meta-analyses. The review included 175 studies published from 1980 to 2007, which yielded 851 effect sizes. For a given analysis, the number of studies ranged from three to 63 (total sample size ranged from 1,076 to 75,229). All diagnostic groups were high on neuroticism (mean Cohen's $d = 1.65$) and low on conscientiousness (mean $d = -1.01$). Many disorders also showed low extraversion, with the largest effect sizes for dysthymic disorder (mean $d = -1.47$) and social phobia ($d = -1.31$). Disinhibition was linked to only a few conditions, including SUD ($d = 0.72$). Finally, agreeableness and openness were largely unrelated to the analyzed diagnoses. Two conditions showed particularly distinct profiles: SUD, which was less related to neuroticism but more elevated on disinhibition and disagreeableness, and specific phobia, which displayed weaker links to all traits. Moderator analyses indicated that epidemiologic samples produced smaller effects than patient samples and that Eysenck's inventories showed weaker associations than NEO scales. In sum, we found that common mental disorders are strongly linked to personality and have similar trait profiles. Neuroticism was the strongest correlate across the board, but several other traits showed substantial effects independent of neuroticism. Greater attention to these constructs can significantly benefit psychopathology research and clinical practice.

Relasjoner mellom personlighetstrekk og psykiske lidelser, uttrykt som effektstørrelser (Cohens d)

Type lidelse	Nevrotisme	Planmessighet	Planmessighet (kontrollert for N)
Åvrolig depresjon	1.33	-0.90	-0.59
Dystymi	1.93	-1.24	-0.87
Generalisert angst	1.96	-1.13	-0.75
Post-traumatisk stress	2.25	-1.02	-0.46
Panikkforstyrrelse	1.92	-0.98	-0.52
Agorafobi	1.61	-0.96	-0.57
Sosial fobi	1.63	-1.06	-0.72
Spesifikk fobi	0.92	-0.67	-0.31
Tvangslidelse	2.07	-0.97	-0.48
Substansrelaterte lidelser	0.97	-1.10	-0.87
Gjennomsnitt	1.65	-1.01	-0.63

Kotov et al. (2010)

FFM og personlighetsforstyrrelser (PF)

Hovedkonklusjoner fra meta-analyser:

- Forskjeller mellom PF-grupper fremkommer ved relativt spesifikke FFM-profiler og som kan forventes ut fra de respektive diagnostiske kriterier
- Likheter vises ved at de fleste PF-grupper er assosiert med N↑ og A↓
- E (sammenlignet med N) viser mer differensierte assosiasjoner med PF

(Saulsman & Page, 2004)

Konklusjoner (1)

- Psykometrisk (fenotypisk) og atferdsgenetisk forskning har bidratt til å avdekke den underliggende struktur i psykiske lidelser
- En generell psykopatologifaktor, i tillegg til spesifikke faktorer (3-5), er påvist for en stor gruppe lidelser
- Personlighetstrekk (FFM) er relatert til - i varierende grad - både symptomlidelser (Akse I) og personlighetsforstyrrelser (Akse II)

Konklusjoner (2)

- Det er påvist stor grad av likhet i FFM-profiler over en rekke forskjellige diagnosekategorier
- Prototypisk karakterisering (særlig på FFM-fasettnivå) er til en viss grad mulig
- De tre hovedmodellene (patoplastisk, etiologisk og spektrum-modell) har alle et visst empirisk belegg, men det er foreløpig begrenset kunnskap om underliggende mekanismer

Personlighet, stress og helse

18.Gi en oversikt over sentrale forskningsresultater vedrørende sammenhenger mellom personlighet og helse i voksenalder.

Personlighet er relatert til stress og mestring

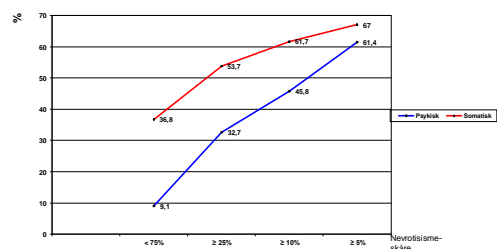
- Type og mengde stressorer ("seleksjon")
- Oppfatning og vurdering av stressorer
- Mestring/takling

N, stress og mestring

Mennesker med høy N-skåre:

- Er generelt mer eksponert for stress-episoder i dagliglivet
- Er mer reaktive i stress-situasjoner
- Velger oftere inadekvate mestringmåter (konfrontasjon, flukt/unngåelse, selvbebreidelse, mindre grad av problemfokustert takling)
- Har generelt mer helseplager og større grad av komorbiditet

Forekomst av psykiske og somatiske lidelser som en funksjon av nevrotisisme

Culpers, P. et al. (2010). Economic costs of neuroticism: A population-based study. *Archives of General Psychiatry*, 67, 1086-1093.

Positive følelser/optimisme og takling av stress

- Optimisme relatert til (også prospektivt) en rekke subjektive og objektive helseindikatorer
- Fredrickson: Positive følelser har en "broaden and build"-funksjon
- Positiv revurdering (reappraisal)
- Problemfokuset mestring
- Positive situasjoner

Mange navn på til dels overlappende syndromer

- Psykosomatiske sykdommer/forstyrrelser
- Funksjonelle somatiske syndromer
- Somatoforme forstyrrelser (DSM-IV)
- "Medically unexplained symptoms" (MUS)
- Konversjonsforstyrrelser

DSM-5 Somatic Symptom and Related Disorders

- Somatic Symptom Disorder
- Illness Anxiety Disorder
- Conversion Disorder (Functional neurological Symptom Disorder)
- Psychological factors Affecting Medical Conditions
- Factitious Disorder
- Other Specified/Unspecified Symptom Related Disorder

Medical Symptoms without Identified Pathology: Relationship to Psychiatric Disorders, Childhood and Adult Trauma, and Personality Traits

Wayne Katon, MD; Mark Sullivan, MD, PhD; and Ed Walker, MD
Ann Intern Med. 1 May 2001;134(9_Part_2):917-925

Community studies have shown that stressful life events, psychological distress, and depressive and anxiety disorders are associated with 1) a range of medical symptoms without identified pathology, 2) increased health care utilization, and 3) increased costs. In both primary care and medical specialty samples, patients who have syndromes with ill-defined pathologic mechanisms (such as the irritable bowel syndrome and fibromyalgia) have been shown to have significantly higher rates of anxiety and depressive disorders than do patients with comparable, well-defined medical diseases and similar symptoms. Other studies show that after adjustment for severity of medical illness, patients with depression or anxiety and comorbid medical disease have significantly more medical symptoms without identified pathology than do patients with a similar medical disease alone. Both childhood maltreatment and psychological trauma in adulthood have been associated with increased vulnerability to psychiatric illness and more medical symptoms. The substantial functional impairment, distress, and costs associated with medical symptoms without identified pathology suggest that research studies promoting a better understanding of the biopsychosocial cause of these symptoms may yield pragmatic, cost-effective approaches to treatment in medical settings.

A population-based twin study of functional somatic syndromes

K. Kato, P. F. Sullivan, B. Evengård and N. L. Pedersen (2009).
Psychological Medicine, Volume 39 / Issue 03 / March 2009, pp 497-505

Background. The mechanisms underlying the co-occurrence of the functional somatic syndromes are largely unknown. No empirical study has explicitly examined how genetic and environmental factors influence the co-morbidity of these syndromes. We aimed to examine how the co-morbidity of functional somatic syndromes is influenced by genetic and environmental factors that are in common to the syndromes.

Method. A total of 31318 twins in the Swedish Twin Registry aged 41–64 years underwent screening interviews via a computer-assisted telephone system from 1998 to 2002. Four functional somatic syndromes (chronic widespread pain, chronic fatigue, irritable bowel syndrome, and recurrent headache) and two psychiatric disorders (major depression and generalized anxiety disorder) were assessed using structured questions based on standard criteria for each illness in a blinded manner.

Results. Multivariate twin analyses revealed that a common pathway model with two latent traits that were shared by the six illnesses fit best to the women's data. One of the two latent traits loaded heavily on the psychiatric disorders, whereas the other trait loaded on all four of the functional somatic syndromes, particularly chronic widespread pain, but not on the psychiatric disorders. All illnesses except the psychiatric disorders were also affected by genetic influences that were specific to each.

Conclusions. The co-occurrence of functional somatic syndromes in women can be best explained by affective and sensory components in common to all these syndromes, as well as by unique influences specific to each of them. The findings clearly suggest a complex view of the multifactorial pathogenesis of these illnesses.

Physical Health 25 Years Later: The Predictive Ability of Neuroticism

Charles, S. T., Gatz, M., Kato, K., & Pedersen, N. L. (2008). *Health Psychology*, 27(3), 369-378

Abstract

Objective: Neuroticism, a personality trait related to distress and emotional stability, is often correlated with physical symptoms and disease presence. Theorists have posited that chronic emotional instability creates physiological changes detrimental to health, yet most findings are based on cross-sectional analyses. The objective of the current study was to examine neuroticism assessed in 1973 and the likelihood of reporting physical conditions 25 years later. **Design:** Participants included 21676 adult twins ($n = 8143$ intact twin pairs) ranging from 15 to 47 years old in 1973 who were assessed again between 1998 and 2002. **Main Outcome Measures:** Thirteen physical conditions, including chronic fatigue syndrome, ulcers, and coronary heart disease, were selected based on their prior theoretical and empirical links to personality traits. **Results:** Results indicate that the likelihood of having a physical condition is related to higher levels of prior neuroticism, with some associations attenuated when controlling for familial similarity. **Conclusion:** Familial influences are most pronounced for conditions most related to systemic pain, suggesting genetic pathways between neuroticism and these pain experiences.

Personlighet og helse i voksenalder (1)

- Nevrotisme (N) relatert til (all verdens) psykiske og somatiske symptomer (særlig subjektive helseplager)
- Prospektive studier indikerer at N også har sammenheng med sykkelighet og mortalitet
- Pessimisme er relatert til helse (også i prospektive studier), men trekket overlapper med negativ emosjonalitet/nevrotisme

Personlighet og helse i voksenalder (2)

- Fiendtlighet (særlig i kombinasjon med annen negativ affekt som depresjon) predikerer høyt blodtrykk og annen kardiovaskulær sykdom (er også relatert til ulike risikofaktorer, f.eks. metabolsk syndrom)

Personlighet og helse i voksenalder (3)

- Planmessighet (C – domene og fasetter) har sammenheng med levealder, helserelatert atferd og generell helsestatus
- Selv-kontroll (del av C-familien) predikerer helse, sosio-økonomisk status og kriminalitet

Personlighet og helse i voksenalder (4)

- Positiv emosjonalitet og optimisme ser ut til å ha en beskyttende helsemessig effekt, men mekanismene er uklare
- Intelligens relatert til helsestatus og levealder

Konklusjoner

- Personlighet er relatert til de ulike komponenter i stressprosessen (seleksjon, vurdering, mestring)
- Flere mulige modeller for hvordan personlighet er relatert til psykisk og somatisk helse
- Atferds-genetisk og longitudinell forskning har i særlig grad gitt innsikt i hvordan personlighetstrekk kan være sårbarhets- og resiliensfaktorer for utvikling av psykiske og somatiske helseproblemer (som ofte opptrer som komorbide tilstander)

Epidemiologi

19. Definer begrepene: (1) Sensitivitet, (2) Spesifisitet, (3) Positiv prediktiv evne, (4) Negativ prediktiv evne. Forklar forholdet mellom sensitivitet og spesifisitet og den avveiningen som må gjøres mellom disse to i screeningundersøkelser.

Validitet

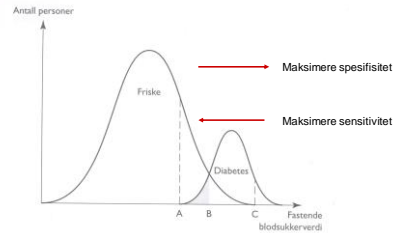
Faktiske forhold

	Frisk	Syk	Total
Testresultat			
Negativ	a	b	a+b
Positiv	c	d	c+d
Total	a+c	b+d	N

Sensitivitet: $d/(b+d)$
 Spesifisitet: $a/(a+c)$
 Pos. prediktiv evne: $d/(c+d)$
 Neg. prediktiv evne: $a/(a+b)$

a: sanne negative
 d: sanne positive
 c: falske positive
 b: falske negative

Forholdet mellom sensitivitet og spesifisitet

Korreksjon for sensitivitet og spesifisitet

Faktiske forhold?

	Frisk	Syk	Total
Test:			
Negativ	0,95 (1000-x)	0,1 x	902
Positiv	0,05 (1000-x)	0,9 x	98
Total	1000-x	x	N (1000)

Sensitivitet = 90%
 Spesifisitet = 95%

$$50 - 0,05x + 0,9x = 98$$

$$X = 48/0,85 = 56$$

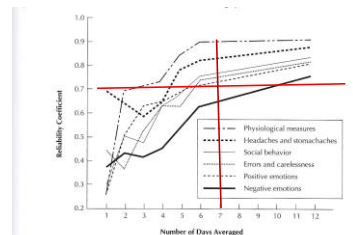
Aggregering

20. Forklar hva aggregering er og hvorfor bruk av aggregering nå er en standardmetode i trekkpsykologi.

Aggregering (2)

- Reliabilitet: Bestemmes av antall testledd (items, observasjoner) og deres validitet (underliggende begrep/dimensjon)
- Enkelt-items: For smal generalitet (lav validitet) og stor målingsfeil (lav reliabilitet)
- Aggregering: Sum/gjennomsnitt av flere items som måler samme underliggende begrep
- Optimalt målenivå: Mht. validitet og reliabilitet, psykologisk meningsinnhold

Aggregering (1)

SOURCE: From "The Stability of Behavior. 1. On Predicting Most of the People Much of the Time," by S. Epstein, 1979, *Journal of Personality and Social Psychology*, 37, 1097-1126.

A Meta-Analysis of Normal and Disordered Personality Across the Life Span

Christopher J. Ferguson

Texas A&M International University

Debate continues about whether personality, both normal and disordered, can change significantly or is mainly stable across the life span. One issue that receives little attention is the degree to which personality stability coefficients may be influenced by attenuation due to measurement error. The current metaanalysis examines the data from recent research on personality stability, reporting both uncorrected and corrected stability coefficients. Attenuation due to measurement error was found to cause a significant reduction in personality stability coefficients, raising the possibility that some studies may confate personality change with measurement error. Overall, corrected stability coefficients suggested that the stability of personality across adulthood is high, with only modest change. By contrast, personality during childhood is significantly more changeable. Both normal personality and personality disorders were highly stable across the life span, and patients in therapy experienced no more personality change than did nonpatients. Cross-cultural comparisons suggested relatively similar levels of personality stability cross-culturally, although personality stability among people in South Pacific nations is slightly lower than among those in the United States, Canada, or European nations.

Keywords: *personality traits, personality development, personality disorders, life span, personality change*

(Journal of Personality and Social Psychology, 2010, 98, 659-667)

Persons, situations, and behaviors: Consistency and variability of different behaviors in four interpersonal situations.

[Leikas, Sointu, Lönnqvist, Jan-Erik, Verkasalo, Markku](#)
Journal of Personality and Social Psychology, Vol 103(6), Dec 2012, 1007-1022. doi:
[10.1037/a0030386](https://doi.org/10.1037/a0030386)

Abstract

Understanding how persons, situations, and behaviors contribute to behavioral consistency is a central goal for the science of behavior. The present study focused on dyadic social situations that were created by professional actors who enacted 4 social roles derived from interpersonal theory: dominant, submissive, agreeable, and quarrelsome. A total of 128 behavioral episodes from 32 target participants who each interacted for 5 min with 4 same-sex actors were videotaped. Several behaviors were coded from the videos, and stranger-ratings of targets' personality and behavior in the four different situations were also obtained based on those videos. The results provided novel evidence regarding the cross-situational consistency of different behaviors and allowed the following conclusions: (a) on average, targets were both rank-order and intraindividually consistent; (b) molar behaviors were more rank-order consistent than were micro-level behaviors; (c) interpersonal behavioral tendencies were evident in directly observed behavior, and (d) high Conscientiousness may facilitate interaction with quarrelsome partners. (PsycINFO Database Record (c) 2012 APA, all rights reserved)

Persons, situations, and behaviors: Consistency and variability of different behaviors in four interpersonal situations.

[Leikas, Sointu, Lönnqvist, Jan-Erik, Verkasalo, Markku](#)
Journal of Personality and Social Psychology, Vol 103(6), Dec 2012, 1007-1022.

"In essence, although situations and people's perceptions of situations do certainly affect their behavioral reactions ([Mischel, 2002](#)), the available empirical evidence strongly supports the existence of behavioral tendencies that are stable from one situation to another."

"For instance, although participants talked much less with the dominant actor than with other actors, individual differences in talking were quite consistent across situations."

"...consistency can be found for micro-level behaviors, not only for molar behaviors."

"In sum, people appear to hold their relative positions quite firmly when it comes to behaviors described in terms of their psychological meaning (e.g., enjoyment, likable behavior, extraverted vs. introverted behavior). Our results support the contention of [Sherman et al. \(2009\)](#): molar behaviors are more consistent and more directly relevant to personality and social psychology research than micro-level behaviors."

Statistisk vs. klinisk prediksjon

21. Statistisk versus klinisk prediksjon:
Redegjør for hva denne debatten går ut på og gi en stikkordsmessig oppsummering av hva den empiriske forskningen har vist.

Klinisk prediksjon

"Clinical prediction refers to *any judgment using informal or intuitive processes to combine or integrate client data.*

Psychologists use the clinical method when their experience, interpersonal sensitivity, or theoretical perspective determines how they recall, synthesize, and interpret a client's characteristics and circumstances" (Ægisdóttir et al., 2006, min uth.)

Statistisk prediksjon

"By contrast, *when using the statistical method, client data are entered into formulas, tables..., or charts that integrate client information with base rate and other empirical information....* While the statistical method is potentially 100% reproducible and well specified, the clinical method is neither as easily reproduced nor as clearly specified" (Ægisdóttir et al., 2006, min uth.)

Eksempler på statistiske prediksjonsmetoder

- Tabeller, diagrammer, algoritmer
- Vanlig multipel regresjon (signifikanstesting, vektning, forklart varians)
- Logistisk regresjon (signifikanstesting, vektning, sannsynlighet)
- Testskårer (cutoff-verdi) og informasjon om sensitivitet, spesifisitet, pos./neg. prediktiv evne mv.

Empirisk forskning

- Etter Meehls (1954) grunnleggende bidrag har det blitt publisert en rekke empiriske studier, innenfor flere fagområder
- To meta-studier:
 - Grove et al. (2000)
 - Ægisdóttir et al. (2006)

Områder hvor statistiske prediksjons-/klassifikasjonsmetoder er brukt

- Rettspsykologi, kriminalomsorg
- Utdannelse, arbeid og organisasjon
- Økonomi/business
- Medisin
- Klinisk psykologi, rådgivning

Eksempler på prediksjonsoppgaver (klinisk psykologi og rådgivning)

- Psykiatrisk diagnose
- Utfall av psykoterapi
- Virkelige vs. tilfeldige MMPI-profiler
- Lovbrudd og voldshandlinger
- Studieprestasjoner
- Suicid-forsøk
- Simulering (malingering)

Grove et al. (2000)

On average, mechanical-prediction techniques were about 10% more accurate than clinical predictions. Depending on the specific analysis, mechanical prediction substantially outperformed clinical prediction in 33%–47% of studies examined. Although clinical predictions were often as accurate as mechanical predictions, in only a few studies (6%–16%) were they substantially more accurate. Superiority for mechanical-prediction techniques was consistent, regardless of the judgment task, type of judges, judges' amounts of experience, or the types of data being combined. Clinical predictions performed relatively less well when predictors included clinical interview data. These data indicate that mechanical predictions of human behaviors are equal or superior to clinical prediction methods for a wide range of circumstances.

(Fra Abstract, *Psychological Assessment*, 12, 19-30, 2000)

Ægisdóttir et al., 2006

"The overall effect of clinical versus statistical prediction showed a somewhat greater accuracy for statistical methods. The most stringent sample of studies, from which 48 effect sizes were extracted, indicated a 13% increase in accuracy using statistical versus clinical methods."

(Fra Abstract, *The Counseling Psychologist*, 34, 341-382, 2006)

Effekter av antatt relevante variabler

+ statistisk effekt; - ingen effekt
KM – klinisk metode, SM – statistisk metode

- Type prediksjonsoppgave (+) (SM > KM)
- Data-kontekst (kjent/ukjent setting) (+) (SM > KM)
- Formeltype (+)
- Informasjonsmengde (+) (SM > KM)
- Inf. om prevalenser (-, +) (SM = KM; SM > KM)
- Tilgang til statistisk formel (-) (SM > KM)
- Klinisk ekspertise (-, +) (SM = KM; SM > KM)

Annen relevant forskning

- Mengde relevant erfaring (klinisk praksis, utdanning) har marginal, men systematisk effekt på nøyaktighet i klinisk bedømmelse ($d = 0.12$; Spengler et al., 2009)
- Ikke klart påvist at klinisk dyktighet generelt henger sammen med erfaring som terapeut '...psychotherapy is a profession without any expertise.' (Tracey et al., 2014)

Implikasjoner (1)

1. Statistiske prediksjons- og klassifikasjonsprosedyrer er gjennomgående mer nøyaktige enn kliniske prosedyrer ($d = 0.13$).
2. Tilsynelatende små/moderate effekter må vurderes i en videre teoretisk og praktisk kontekst.
3. Statistiske prosedyrer bør i større grad benyttes innen klinisk/anvendt psykologi, særlig når nøyaktig bedømmelse er viktig og feil kan ha store konsekvenser

Implikasjoner (2)

4. Ikke alle formler og prosedyrer er like effektive; psykologer bør særlig være fortlørlige med bruk av regresjonsmetoder og cutoff-skårer (test-validitet, informasjon om prevalenser)
5. Psykologer bør generelt være kritiske til nøyaktigheten av kliniske vurderinger, selv når de er fremkommet i kjente kontekster
6. I noen sammenhenger fungerer klinisk prediksjon like bra som statistisk prediksjon
7. Praktisk-klinisk erfaring påvirker (øker) klinikerens selvsikkerhet, men i liten/usikker grad deres faktiske kompetanse

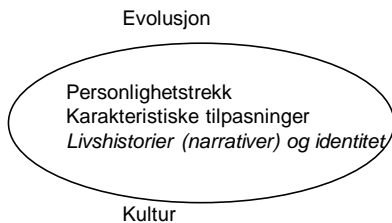
Psykobiografisk metode

22. Diskuter muligheter og problemer ved bruk av psykobiografisk metode i personlighetspsykologi.

Psykobiografi: en definisjon

"Psychobiography may be defined as the systematic use of psychological (especially personality) theory to transform a life into a coherent and illuminating story" (McAdams, 2005)

McAdams' rammeverk

En personlighetspsykologi som omfatter hele personen

Personen som:

- *Actor* (trekk/disposisjoner)
- *Agent* (motiver, planer, mestring/tilpasning)
- *Author* (narrativt selv)

Retningslinjer for psykobiografisk undersøkelse (1)

Sensitivitet/evne til å oppfatte

- Forrang (Primacy): Det som kommer *først*
- Hyppighet (Frequency): Det som fremkommer *ofte*
- "Unikhet" (Uniqueness): Det som er *særegent, uvanlig*
- Negasjon (Negation): Det som *benektes, snus om*
- Vektlegging (Emphasis): Det som *betones, fremheves*
- Unnlatelse (Omission): Det som *mangler*
- Feil/forvrengning (Error/distortion): Det som er *feil,skjevt*
- Isolering (Isolation): Det som *står alene, ikke passer*
- Ufullstendighet (Incompletion): Det som *ikke er fullført*

Retningslinjer for psykobiografisk undersøkelse (2)

Hva er en adekvat psykobiografi?

- Tar hensyn til relevant informasjon
- Premisser og spørsmål er tydeliggjort
- Er koherent og konsistent med fakta
- Er formulert på en klar og direkte måte
- Gir hypoteser som kan undersøkes empirisk
- Er i samsvar med etablert forskning
- Er nyttig/informativ og opplysende
- Ivaretar klient/biografert person og 'lesere'

Kritikk av psykobiografi (og psykoanalyse)

- Feilaktig antagelse om kritisk periode (Critical-period fallacy)
- Feilaktig vektlegging av enkelthendelser (Eventism)
- Inadekvat belegg (Evidence)
- Tilsidesettelse av sosiale og historiske faktorer
- Feilaktig tilbakeføring til barndom (Originology)
- Overpatologisering
- Tendensias rekonstruksjon

Generelle prinsipper (5)

Vurdering av mulige feilkilder:

- Selvbekreftende hypoteser
 - (Ser ikke alternative vinklinger)
- Diagnostiske prototyper
 - (For lite oppmerksom på kriterier)
- Overdreven sikkerhet, etterpåklokskap
 - (Drives ofte av 'personlig erfaring' og 'godt skjønn')
- 'Fri' klinisk hermeneutikk
 - (Subjektive, svakt funderte tolkninger og antagelser)
- Baseratefeil

Psykobiografi – alternativ til psykoanalytisk forståelse (?)

"Narrative theories and concepts offer a strong alternative to the tired dogmas of psychoanalysis for the interpretation of case studies, biographies, and the intensive study of the single life over time in society" (McAdams, 2008, *Handbook*)

Aktuelle stridsspørsmål i psykoanalysen (3)

Hva vil det si å kjenne en person?

- Den narrative utfordring
- Personlighet i den kliniske setting (overføring og motoverføring)
- Psykobiologisk vitenskap eller hermeneutikk

FFM (2)

Utgangspunkt ('intuisjoner'):

- "Traits are *endogenous basic tendencies* that give rise to consistent patterns of thoughts, feelings, and actions" (Costa & McCrae, 2006)
- "Personality traits, like temperaments ... follow *intrinsic paths of development* essentially independent of environmental influences" (McCrae et al., 2000).
- "Specific behaviors, transient moods, and biographical details tell us about the individual-in-context but may not permit generalizable insights. From the perspective of trait theory, *these two levels appear to yield truisms and trivia*" (Costa & McCrae, 2008).

Dat typer

23. Redegjør for de forskjellige typer data som brukes i personlighetsforskning og – evaluering.

Dat typer og perspektiv

- S-data (selv-rapport)
 - O-data (observatør-rapport)
 - T-data (standardiserte testsituasjoner)
 - L-data (life-outcome)
- Implisitt vs eksplisitt
Selv-perspektiv vs andre-perspektiv

Generelle prinsipper (3)

Bruk av ulike dat typer (S, O, T, L):

- Spesielt: Bruk av observatør-data (venner, familie, fremmede) i personlighets-vurdering er relativt lite benyttet, men synes å ha et stort potensiale
- Innen klinisk psykologi og PV: Spesielt viktig for forståelse og vurdering av personlighets-forstyrrelser

Forståelse av "data" i psykoanalysen

- Psykologisk realisme
- Implisitte/ubevisste prosesser
- Symboler og symboliseringsprosesser
- Perspektiv (subjektperspektivet)

Implisitte motiver (2)

- Eksempler: *Achievement*, *Affiliation*, *Power Agency – Communion*
- Metoder (eks.): The Picture Story Exercise; The Life Story Interview
- Eksplisitte (selv-attribuerte) motiver i liten grad korrelert med implisitte motiver
- De to typer motiver responderer på ulike stimuli og predikerer ulike typer kriterier

Aktuelle stridsspørsmål i psykoanalysen (3)

Hva vil det si å kjenne en person?

- Den narrative utfordring
- Personlighet i den kliniske setting (overføring og motoverføring)
- Psykobiologisk vitenskap eller hermeneutikk

En personlighetspsykologi som omfatter hele personen

Personen som:

- *Actor* (trekk/disposisjoner)
- *Agent* (motiver, planer)
- *Author* (narrativt selv)

Personlighetsvurdering

24. Beskriv kort sentrale retningslinjer (grunnprinsipper) for personlighetsvurdering. Diskuter mer inngående typiske feilkilder og usikkerhetsmomenter som bør tas hensyn til i denne sammenheng.

Generelle prinsipper (1)

Klientsentret (vs. informasjonssentret) tilnærming:

- Integrativ
- Samarbeidsorientert (Collaborative)
- Terapeutisk

Generelle prinsipper (2)

Psykometrisk forståelse:

- *"Better measurement makes better clinicians"* (Wood et al., 2007)
- Hvorfor?

Generelle prinsipper (4)

Vurdering av klinisk nytte :

- Screening
- Klassifikasjon/diagnose
- Klinisk forståelse (Kasusformulering)
- Valg av behandling, planlegging
- Monitorering og evaluering av utfall
- Kostnads-effektiv (og etisk forsvarlig) praksis

Generelle prinsipper (5)

Vurdering av mulige feilkilder:

- Selvbekreftende hypoteser
 - (Ser ikke alternative vinklinger)
- Diagnostiske prototyper
 - (For lite oppmerksom på kriterier)
- Overdreven sikkerhet, etterpåklokskap
 - (Drives ofte av 'personlig erfaring')
- 'Fri' klinisk hermeneutikk
 - (Subjektive, svakt funderte tolkninger og antagelser)
- Baseratefeil
 - (Overvurderer forekomst av sjeldne fenomener)

Generelle prinsipper (6)

Vurdering av funksjoner, ressurser og sårbarheter (Harwood et al., 2011):

- Funksjonell svekkelse
 - Psykisk stress og ubehag (Psych. distress)
 - Problemkompleksitet
 - Sosial støtte
 - Mestringsmåter
 - Motstand (vs. tillit og samarbeid)
- } Resiliensfaktorer i person og miljø

Generelle prinsipper (7)

Vurdering av usikkerhet og grad av skjønn:

- Klassifikasjon/diagnose
- Prediksjon (forløp, utfall, risiko)
- Underliggende tilstand
- Terapi/intervensjon

Generelle prinsipper (8)

Integrering av informasjon, beskrivelse av en hel person:

- Integrer informasjon om problemutvikling, klientens livssituasjon mv. Tenk nomotetisk og ideografisk
- Lag en sammenfattende rapport som beskriver og redegjør for klientens problemer og ressurser i en personlighetspsykologisk og sosiokulturell kontekst